

“CONCEPCIÓ DEL ROL DE LA DONA DURANT L’ÈPOCA FRANQUISTA”

TREBALL DE FI DE GRAU

PSICOLOGIA. CURS 2018-2019.

Alumna: Sara Fàbrega Rodríguez

Tutor: Maria Núria Padrós Tuneu

Vic, 17 de maig del 2019.

"La mujer, tal como es, es un individuo completo: la transformación no debe producirse en ella, sino en cómo ella se ve dentro del universo y en cómo la ven los otros". (Carla Lonzi)

"La feminidad es el arte de ser servil. Podemos llamarlo seducción y hacer de ello un asunto de glamour. Pero en pocos casos se trata de un deporte de alto nivel. En general, se trata simplemente de acostumbrarse a comportarse como alguien inferior". (Virginie Despentes)

"Todas las mujeres conciben ideas, pero no todas conciben hijos. El ser humano no es un árbol frutal que sólo se cultive por la cosecha". (Emilia Pardo Bazán)

AGRAÏMENTS

Per començar, desitjo expressar el meu gran agraïment a la Universitat de Vic. En especial, vull agrair a tots els professors que he tingut durant tota la carrera, m'emporto un trosset de cadascun d'ells.

Agraeixo a la meva tutora Núria Padrós per la paciència, el recolzament i els consells durant la realització d'aquest treball. Sense ella no hagués estat possible fer aquest treball, les seves suggerències i missatges d'alè han facilitat el procés d'aquest treball.

Gràcies a tu Jose, per haver caminat durant aquests tres anys al meu costat, per l'estabilitat que m'has aportat en els moments difícils i per tot el que hem viscut. Sempre t'estaré agraïda per tot el que m'has ensenyat en tant poc temps.

Però sobretot, gràcies a la meva família, en especial als meus pares, per la seva comprensió i amor incondicional. La vostra confiança infinita en mi, ha permès que visqui aquesta etapa universitària tan especial, en la que he pogut formar-me i créixer com a persona.

RESUM

Amb el present estudi es pretén conèixer el rol de gènere de la dona, durant el primer franquisme. L'Estat va elaborar una legislació dirigida a les dones que implicava una organització social que negava l'autonomia de la dona. A la vegada, l'Església va imposar una moral i una educació dirigida a les dones. A més, la propaganda de la política de gènere desenvolupava una tasca de normalització de les diferències entre els homes i les dones

Les dones van significar una eina clau per la socialització, i per tant, consolidació del règim. La tasca d'aquestes consistia en la reproducció dels valors del règim franquista en l'àmbit privat és a dir, en la família. Així doncs, les dones desenvolupaven les tasques socials que el règim marcava, sota un control i repressió ideològica. A partir de diferents notícies del NO-DO, es fa un anàlisi de les característiques de la dona ideal, les funcions que s'atribuïen a les dones i com era l'educació dirigida a les dones.

Paraules clau: rol de gènere, franquisme, política de gènere, NO-DO, repressió ideològica, dona ideal.

Abstract

The present study aims to know the role of gender in women during the first Franco regime. The State drafted legislation aimed at women that involved a social organization that denied the autonomy of women. At the same time, the Church imposed moral and education aimed at women. In addition, the propaganda of gender policy developed a task of normalizing the differences between men and women

Women meant a key tool for socialization, and therefore, consolidation of the regime. Their task was to reproduce the values of the Franco regime in the private sphere, that is, in the family. Thus, women developed the social tasks that the regime marked, under ideological control and repression. Based on different NO-DO news, an analysis of the characteristics of the ideal woman, the functions that were attributed to women, and how education was targeted at women.

Keywords: gender role, Franco's regime, gender policy, NO-DO, ideological repression, ideal woman.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ.....	pàg. 1-3
2. MARC TEÒRIC.....	pàg. 4-17
2.1. Funcions assignades a la dona com a medi d'inclusió a la societat.....	pàg. 4-9
2.1.1. Maternitat i regeneració de la nació.....	pàg. 4-7
2.1.2. La dona i el rol de cuidadora en la família.....	pàg. 7-9
2.2. L'educació com a medi de transmissió ideològica de gènere.....	pàg. 9-11
2.3. Sección Femenina.....	pàg. 11-15
2.4. Propaganda franquista: el NO-DO.....	pàg.15-17
3. PART PRÀCTICA.....	pàg. 18-49
3.1. Objectius de l'estudi i preguntes.....	pàg. 18
3.2. Metodologia seguida i justificació d'aquesta.....	pàg.18-19
3.3. Objecte d'estudi.....	pàg.19-21
3.4. Instruments d'anàlisi i anàlisi de dades.....	pàg.21-38
3.5. Discussió de resultats.....	pàg.38-47
3.6. Conclusions.....	pàg. 47-49
4. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	pàg. 50-54
5. ANNEXOS.....	pàg. 55-83

1. INTRODUCCIÓ

Fou gràcies a l'assignatura de Psicologia Social –impartida per la professora i coordinadora Pilar Prat- la que va permetre despertar el meu interès personal per comprendre les relacions i els comportaments socials. Diferents conceptes de la matèria, em van portar a conèixer el moviment social i polític del feminisme, el qual qüestiona els rols de gènere de la societat. D'altra banda, la història, i en concret el franquisme, ha estat sempre un tema d'interès per a mi. Així doncs, aquests tres aspectes van motivar-me a fer aquest treball, amb l'objectiu de conèixer en profunditat quins rols de gènere podien existir durant el règim franquista, un moment històric caracteritzat per la repressió ideològica.

Un cop plantejat el naixement del treball, cal assenyalar el seu objectiu general. A través d'aquest treball es pretén analitzar, mitjançant la presència de la representació femenina en el NO-DO, els rols de gènere assignats a la dona durant la primera etapa de l'època franquista (1939-1959). S'ha considerat adient, abordar el treball tenint en compte el primer franquisme, ja que es considera que la reconstrucció ideològica durant els vint primers anys van ser els més intensos. Tot i que no existeixen grans variacions en quant al missatge del discurs durant els quaranta anys de dictadura, durant els primers vint anys es fa major ús de construccions mítico-simbòliques amb l'objectiu d'instaurar el règim amb la major efectivitat. La societat del primer franquisme es caracteritzava per una gran institucionalització i una classificació molt estricta de la moralitat de les accions (Sánchez, et al., 1999).

Durant els anys trenta, i per tant a la Segona República, es va despertar un debat sobre les funcions de la dona en la societat. Per tant, va obrir-se un gran ventall de possibilitats de progressió per les dones, gràcies al reconeixement del dret d'aquestes com a ciutadanes (Nielfa, 2003). La finalitat del Nou Estat o de la “Nova España” era interrompre tots els canvis que havien estat establerts durant la Segona República. És per això, que va néixer la necessitat del règim de reeducar a la societat per superar els “perills de la modernitat” del model femení i masculí. Així doncs, amb l'objectiu de produir canvis en la societat i tenir el control d'aquesta, el règim va desenvolupar un conjunt d'accions que van significar la divisió i diferenciació dels comportaments dels diferents gèneres (Sarasúa i Molinero, 2008).

Tenint això en compte, el present estudi aborda un marc teòric que delimita els paràmetres dels conceptes en els que ha estat basat el treball. En el marc teòric es tracten quatre grans temes. Com a punt de partida del treball, es fa referència a les funcions i rols que eren assignats a les dones, tenint en compte el model ideal de dona basat en la feminitat. Segons Díez (1995), hi havia un interès per part del poder, de desenvolupar una jerarquia social on la dona tingués un paper reduccionista. Així doncs, el règim realçava la imatge de la dona, les seves característiques i la importància de les seves funcions pel règim. Aquestes funcions i característiques que s'esperaven de la dona, propiciaven la seva marginació en l'àmbit públic i en contra, la conquesta de la llar i la formació de la família.

En segon lloc, s'explica quin paper va tenir l'educació a l'hora de transmetre i inculcar els diferents rols de gènere, en específic de la dona, durant l'època. L'objectiu de la formació femenina era que les dones s'identifiquessin amb el model de dona ideal. Segons Párraga (2010), l'Església va tenir un paper important en l'àmbit educatiu. Les instruccions d'aquesta institució era la instrucció femenina per la preparació del seu futur com a dona i mare. Així doncs, per dur a terme aquest propòsit, es va desenvolupar una organització curricular dividida segons els diferents sexes.

Seguidament, es fa una aportació sobre la Secció Femenina, ja que aquesta institució va tenir una gran repercussió en l'educació dirigida a la població femenina. A més, l'organització té força protagonisme en la propaganda política del NO-DO, que és el material utilitzat per elaborar la part pràctica. Segons Simón (s.d), la Sección Femenina o SF, durant el treball es farà referència a l'organització de les dues formes, pretenia que les dones s'identifiquessin amb la Falange, evitant que es sentissin un objecte amb unes finalitats pel règim. Així doncs, la intenció era donar un missatge a les dones, que les definís com a subjectes actius dintre de la societat, tenint en compte sempre l'ordre natural que posicionava als homes per sobre de les dones.

Finalment, s'aborda la propaganda del règim franquista centrada en la representació de les dones. Tot i que existeixen diferents medis i gèneres de propaganda, el present estudi s'ha centrat en el NO-DO. Aquest va néixer com a propaganda del regim amb l'objectiu de consolidar la Nova España. Així doncs, el seu anàlisi permet una interpretació subjectiva de la realitat de l'època, concretament en termes de gènere (Peinado, 2018).

Fent referència a la part pràctica de l'estudi, en primer lloc, es fa un anàlisi qualitatiu de les notícies NO-DO mitjançant un instrument propi, que permet analitzar de documents

audiovisuals concretament, centrant-nos en l'anàlisi de discurs i de les imatges. D'altra banda, s'ha dut a terme un anàlisi quantitatiu amb l'objectiu de conèixer quines dimensions i categories que més apareixen. Finalment, a través de les discussions es tracta la significació dels resultats obtinguts, i a través d'aquestes, a les conclusions es formula de forma clara i breu la síntesi de les discussions, junt a limitacions i suggeriments de l'estudi.

2. MARC TEÒRIC

2.1. FUNCIONS I ROLS ASSIGNATS A LA DONA COM A MEDI D'INCLUSIÓ A LA SOCIETAT.

2.1.1. Maternitat i regeneració de la nació

Durant aquest apartat, es fa referència al concepte de maternitat i la importància d'aquesta durant la primera etapa del franquisme. L'objectiu del règim era la regeneració de la nació, per tant, tal com a continuació s'explica, el discurs feixista va atribuir a la dona aquesta funció, que estava directament relacionada amb l'essència de la feminitat.

Sarasúa y Molinero (2008) indiquen que la instauració del règim franquista, va suposar la promulgació d'una política de gènere que tenia com a objectiu potenciar els estereotips de gènere, amb la intenció de marcar les diferències entre allò femení i allò masculí. Per reafirmar aquestes diferències, el règim es recolzava en estudis biològics, mèdics i religiosos. Segons Camino (2018), els intel·lectuals del règim consideraven que la dotació biològica dels homes i dones marcava el seu destí natural, per tant, aquesta perspectiva justificava que les funcions socials dels homes i dones estaven marcades per les característiques particulars i innates que tant homes com dones posseïen.

El context bèl·lic de la guerra civil, va significar un descens de la població espanyola i una alta mortalitat infantil. Tenint en compte aquest aspecte, es va concedir a la dona el paper de mare i cuidadora. Es considerava a la dona com un ésser reproductor capaç de portar fills a la Pàtria i amb l'obligació de cuidar de la família (Martínez, 2017). Aquesta visió biologista, es va traslladar a un conjunt de deures polítics i socials dirigits al gènere femení. La concepció de dona estava fortament basada en una ideologia que entenia que el seu cos no era un cos per a si mateix, sinó un cos per als altres. És per això, que s'entenia com a immoralitat que no s'utilitzés el cos per complir amb les finalitats d'aquest: la maternitat (Manrique, 2014).

Amb la finalitat d'aquesta regeneració del país, el règim va desenvolupar una política pronatalista, que consultant diferents autors, es pot arribar a la conclusió que aquests van utilitzar algunes estratègies que es poden resumir en tres. Per començar, la construcció d'un conjunt de lleis que afavorien la natalitat; d'altra banda, la divulgació des dels diferents estaments de poder d'un model ideal femení a seguir, que situava a les dones en una dicotomia: la dona bona o la dona dolenta; i finalment, el paper de l'educació i la

Sección Femenina com a agents claus en la reeducació de les dones per potenciar la maternitat.

Així doncs, fent referència a la primera estratègia, el règim va aprovar un conjunt de lleis dirigides al creixement demogràfic. Per una banda, es va elaborar una llei franquista el 1941, que penalitzava l'avortament i/o la fabricació de mètodes anticonceptius, ja que estava prohibit qualsevol aspecte que impedisís la reproducció (García, 2017). D'altra banda, el *Fuero de los Españoles* reconeixia una especial protecció a les famílies a través de premis per la natalitat a les famílies nombroses. Alhora, el *subsidio familiar* del 1938, era un suplement dels ingressos econòmics que els homes portaven a la família (Gómez, 2012). Tal com s'indicava al Decret de creació del Sistema de premis a la natalitat del 1941:

Art. 8. Como recompensa a las familias numerosas y estímulo para el aumento de la natalidad, se concederá anualmente un premio, en metálico, de mil pesetas en cada provincia, y otro nacional, de cinco mil pesetas, para el matrimonio español que mayor número de hijos haya tenido a la fecha del concurso (Publicaciones del Instituto Nacional de Previsión, p.11).

En segon lloc, amb l'objectiu de promoure l'augment de la natalitat, es va fomentar un conjunt de valors socials i moral que situaven a la dona en l'àmbit domèstic. Aquest aïllament en l'espai privat a través de la legislació que obligava a la dona a la reclusió domèstica, permetia la maduració de la dona sota els valors que definien la feminitat de forma més efectiva. Segons Manrique (2008), l'ideal de feminitat era sinònim d'abnegació, submissió, debilitat, tendresa, entre altres. Segons Peinado i Anta (2009), aquests valors permetien guardar la vocació maternal natural i innata de les dones. Així doncs, el model de dona ideal era aquella dona de classe mitjana amb l'únic objectiu d'aconseguir la maternitat i el matrimoni.

Cal esmentar, que segons Manrique (2008) la maternitat era concebuda com un aspecte natural i patriòtic, i per tant per motius morals, les dones havien de ser receptives amb la seva fi reproductora. Les autoritats de l'època estimulaven la natalitat a través de discursos a favor de la procreació. Per exemple, els doctors de l'època marcaven el mínim de fills que calia tenir o fins i tot, des de l'Església es feien al·legacions a la importància de tenir els fills que Déu volgués. Així doncs, tal com Osborne (2012) indica, la maternitat, sempre dintre del matrimoni, va ser concebuda com un servei a la pàtria.

Es considerava a la dona la principal responsable del futur de la “raça”, pel que fa a la criança física, moral i psicològica dels nens. Per tant, aquelles dones que no tenien fills, podien desenvolupar la seva missió social amb fills dels altres (Manrique, 2014). La identitat femenina estava relacionada directament amb el matrimoni o bé el monacat, en els dos casos sota el control dels homes. D'altra banda, la solteria era objecte de burla, ja que les dones que no tenien fills eren considerades antipatriotes i egoistes. Així doncs, moltes dones buscaven formar una família com a assegurança de vida, ja que de no fer-ho, l'avenir d'aquestes era la marginalitat (Amador, 2010; Rodríguez, 2018).

Encara que la dona desenvolupés dintre de la societat un paper secundari, durant el primer franquisme es feia una exaltació de la maternitat com a missió natural de la dona (De Dios, 2014). Aquesta mitificació de la figura materna és considerada per Carme Molinero (citada en De Dios, 2014) com *“un efecto balsámico: las llagas del martirio, los constantes desvelos, la clausura forzada en un mundo pequeño”*. Així doncs, aquestes eren definides principalment per la seva capacitat de reproduir-se. Cal esmentar però, que eren definides com a virtuoses només en les seves funcions, sempre que es deixessin instruir per l'home (Nielfa, 2003). Com a exemple, el règim va crear el “Dia de la Madre” el 8 de desembre, dia que coincidia amb la festivitat de la Immaculada Concepció. A l'època es coneixien tres mares: “Mare del cel, mare de la Terra i la Mare Pàtria”. Així doncs, aquell dia s'honorava tant a la Mare del cel com a la mare de la Terra, és a dir, a la dona espanyola (Manrique, 2008).

D'altra banda, en el cas que la dona escollís formar una família, existia una moral sexual que exigia uns comportaments. El model de feminitat implicava la preservació de la virginitat fins al matrimoni i que la dona només estigués amb un home tota la vida (Regueillet, 2004). Per tant, tal i com Carretero (2010) afirma, les noies des de ben petites eren educades perquè arribessin al matrimoni immaculades. Aquesta condició era una virtut, ja que la percepció de la virginitat era una arma de seducció pels homes i una forma de sotmetiment de per vida. Fent referència al discurs oficial dels anys quaranta sobre la sexualitat, segons Regueillet (2004) només eren acceptades les pràctiques i el plaer sexual, sempre i quan hi hagués la voluntat de procrear. Cal tenir en compte tal com García (2017) indica, que el criteri utilitzat per justificar la moralitat de la sexualitat, era a través d'autoritats mèdiques que aportessin un criteri científic i d'altra banda, l'Església que s'encarregava de revisar els aspectes morals.

En tercer lloc, com s'explica en els següents apartats, es va dur a terme una política dirigida a reduir l'alta taxa de moralitat infantil a través de la Secció Femenina. Un dels objectius principals de l'organització era educar i preparar al gènere femení perquè la dona desenvolupés el paper de mare i dona (Carretero i Ruiz, 2006).

2.2.1 La dona i el rol de cuidadora en la família.

La família era un element de control pel règim franquista i la dona l'eix principal. Durant l'apartat s'explica la importància de la família pel règim i el rol que desenvolupava la dona dintre de la família.

Segons Moraga (2008) amb la finalitat de reforçar la unitat de la família i, per tant, el control d'aquesta, el règim va suprimir alguns drets que s'havien aconseguit durant la República, que va posicionar a la dona en una situació de dependència a l'home i a la seva família. Així doncs, es va abolir el matrimoni civil i la llei del divorci, que van ser elaborades el 1932. En aquest cas, l'Estat només donava protecció a aquelles famílies casades canònicament, i per tant, totes aquelles famílies que no estiguessin casades legalment, estaven absolts de qualsevol protecció per part de l'Estat, i fins i tot, eren penalitzats. També, el codi Civil castigava a aquells fills que no eren engendrats dintre del matrimoni, obtenint menys drets que aquells que eren de famílies casades.

D'altra banda, cal destacar, que l'home era l'únic membre de la família considerat amb poder per fer d'interlocutor entre l'Estat i la família. Tant era així, que la dona quan es casava, depenia de la potestat del seu marit, així com ho havia fet del seu pare. Aquest fet junt amb els anteriors, com s'ha esmentat anteriorment, situava a la dona en una posició de dependència a l'home i la seva família (Moraga, 2008).

El matrimoni era entès com l'objectiu principal junt amb la maternitat, ja que sense el matrimoni, no era possible la maternitat (Nielfa, 2003). L'educació, les novel·les roses, les revistes femenines, entre altres, explotaven el tema del matrimoni. Així doncs, es reforçava la idea que el matrimoni era el camí que portava a la família i, l'únic espai on la dona podia desenvolupar un paper social, a més de l'església. Es narraven totes les fases: la fase de festeig, el compromís, el matrimoni i la lluna de mel. Totes les fases estaven plenes d'elements socials que servien com a model referent per les dones. Cal

esmentar, que era una pràctica tan ritualitzada que suposava en molts casos angoixa i frustració però, a la vegada quelcom desitjat (Rodríguez, 2018).

Un cop es formava una família, sempre havent consumat el matrimoni, s'establia una jerarquia familiar que funcionava dintre d'una societat també jerarquizada. Aquest aspecte ajudava al règim a construir unitat, i per tant, obtenir el control del poble (Manrique, 2007). Aquesta jerarquia estava formada per una banda, per l'home com a autoritat de la família i proveïdor de béns materials, i d'altra banda, la mare, l'encarregada d'educar als fills des dels valors del cristianisme i de la doctrina falangista, a la vegada que era la mare i esposa perfecte (Amador, 2010).

Amb l'objectiu de crear aquesta jerarquia familiar, dintre d'una societat ja jerarquizada, van ser reproduïts a través dels diferents estaments de poder les característiques pròpies que s'esperava de cada membre, en especial a través de la Bíblia. D'aquesta forma, l'home era el membre intel·ligent, valent, amb caràcter, amb capacitat de comprensió i amb cert perill a incomplir les normes o pràctiques religioses. D'altra banda, les característiques de les dones eren l'afectivitat, l'abnegació, el sacrifici, poc intel·ligent i l'encarregada de reconduir a l'home. En definitiva, segons l'Església, l'home era superior a la dona psicològicament i físicament però alhora, es complementaven gràcies a les característiques de la dona (Nielfa, 2003).

Tenint en compte aquest aspecte, es considerava que per les característiques de les dones, aquestes estaven solament capacitades per estar a l'espai privat. En contra, els homes si podien desenvolupar un paper en l'espai públic. En el cas de les dones, el seu rol dintre de l'espai privat, era el de cuidadora, i per tant, treballava cuidant de la llar, dels fills, de les persones grans i malalts, i/o administrant els diners que l'home aportava a la llar (Muñoz, 2002). La família proporcionava a les dones una identitat dintre de la societat, ja que eren aquestes les encarregades d'educar als fills, garantint la legitimització del discurs del règim, i per tant l'estabilitat política. Amb l'objectiu que les dones assumissin les seves funcions, aquestes varen ser educades a través de l'educació basada en els valors nacionalscatolicismes (Peinado, 2016).

A més, es van desenvolupar un conjunt de decrets que van reforçar la tornada de la dona a la llar. Es per exemple, a través dels *prestamos de nupcionalidad*. En aquest cas, quan les dones es casaven es veien obligades a deixar el seu lloc de treball o el perdria directament si els ingressos del marit passaven d'una xifra específica. Això va significar,

que moltes dones deixessin el seu lloc de treball i que l'home fos l'únic membre que aportava un sou a la llar (Amador i Ruiz, 2005). Cal esmentar, que les dones podien treballar si es trobaven en una situació de necessitat. Per tant, aquestes podien treballar si eren viudes o soltera però, sempre que fos en àmbits considerats com a femenins, és a dir, treballs considerats com a extensions de la criança com: l'ensenyament, la confecció o la puericultura (Moraga, 2008).

2.2. L'EDUCACIÓ COM A MEDI DE TRANSMISSIÓ IDEOLÒGICA DE GÈNERE.

Segons Ortiz (2006), l'educació va significar un medi socialitzador dels valors del règim franquista entre ells, els rols i funcions assignades a la dona que s'han presentat en els apartats anteriors. El Ministerio Educacional Nacional va elaborar un marc educatiu que va arrasar amb la ideologia de la Segona República. Així doncs, l'educació va servir com a medi de difusió dels nous valors del règim a la població més jove d'Espanya. Dit d'una altra manera, l'escola era un context d'adoctrinament ideològic que es va basar en l'ensenyança de principis morals, religiosos i patriòtics del franquisme. Cal esmentar, que el model de societat que l'educació del règim transmetia, suposava un retorn a les idees i pedagogia de principis del segle dinou.

Això explica la necessitat de les autoritats franquistes de realitzar una supervisió ideològica a l'àmbit escolar. És per això, que segons Gutiérrez (2010) es van eliminar totes aquelles institucions i membres que no compartissin la ideologia falangista. Els nous mestres eren escollits per afiliació ideològica, i no tant per la preparació intel·lectual o pedagògica, esdeveniment clau per la legitimació del règim. Així mateix, la religió va passar a ser una matèria obligatòria i la segregació a les escoles també. Per tant, nois i noies no compartien espais, ni currículum a l'escola. Tal com Gámez (1997) explica, l'educació de les noies era diferent de la dels nois respecte a la qualitat i quantitat, no només per les funcions socials que cadascú havia de desenvolupar, sinó que també per la concepció de la dona com a individu amb capacitats intel·lectuals inferiors a les dels homes. Així doncs, els canvis més rellevants produïts varen ser les ensenyances de continguts diferents segons el sexe, les ensenyances plenes de conceptes patriòtics, la religió i l'Educació Física. (Araque, 2009; Manrique, 2006).

A través de la política, de la religió i de l'educació, es va establir un model de dona ideal caracteritzada per la seva missió natural de ser dona i mare. Així doncs, la finalitat del currículum dirigit a les noies era la preparació d'aquestes pel matrimoni i la maternitat. Aquesta construcció ideològica va ser transmesa a través de noves assignatures a l'escola. Aquestes, anomenades Enseñanzas del Hogar, varen ser obligatòries des de 1941 per les estudiants de batxillerat. Les assignatures eren considerades com a "educació especial" pel seu contingut femení, i pel condicionament d'aquestes a les capacitats intel·lectuals de les dones. Araque (2009) indica les característiques d'aquestes:

En el programa de Hogar de 1953 se abordaban diferentes temas como eran: alimentación, utensilios y recetas de cocina, distribución de las viviendas y del mobiliario, economía, ropa de casa y vestidos, estética del hogar, decoración de la escuela, plantas, puericultura, lactancia y cuidados del niño, higiene escolar, medicina, higiene social y ejercicio físico. (p.123)

Altrament, l'any 1940 es va establir una llei que encarregava tant al Frente de Juventudes com a la Secció Femenina la pràctica d'Educació Física. La visió de l'esport dirigit a la dona, guardava una relació totalment directa amb la concepció biologista i catòlica del règim. Com s'ha esmentat anteriorment, el model femení estava determinat per la maternitat (Manrique, 2008). Així doncs, les diferències biològiques entre home i dona, van marcar les contingències pel que fa al disseny dels continguts d'Educació Física dels dos sexes. A través d'argumentacions religioses, polítiques i científiques, es va configurar un tipus d'Educació Física plantejada per a les característiques de la dona.

S'ha de tenir en compte que l'esport va ser utilitzat junt amb altres assignatures, per l'adoctrinament de les dones i la seva missió natural. Així doncs, la finalitat de l'Educació Física anava dirigida a formar a mares físicament per què aquestes "*tinguessin fills sans*" (Pujadas i Martí, et al, 2012). Així doncs, sigui en els col·legis o en qualsevol altres àmbits on la SF tingués influència, l'exercici físic no s'inclouïa a l'àmbit educatiu amb la finalitat d'una millora de les habilitats físiques sinó que, amb una finalitat espiritual, basada a millorar la missió de les dones de portar fills forts al món per a la Pàtria (Zagalaz, 2001).

Tenint en compte això, el principal objectiu de l'educació física per a les dones era desenvolupar elegància en els moviments i, d'altra banda, tonicitat en els músculs relacionats amb el part i l'embaràs. Per entendre les característiques i finalitats de l'E.F. femenina, cal tenir en compte les postures dels dos grans estaments de poder del règim.

Per una banda, la postura religiosa manifestava que la gimnàstica havia de mantenir-se en la moral religiosa, i per tant, que hi hagués una pudor femenina respecte als exercicis i la vestimenta. D'altra banda, la posició política comprenia l'E.F. amb finalitats de la unitat del país a través de la força física. Per tant, l'exercici físic femení era entès sota altra concepció, que no tenia res a veure amb la masculina. En el cas dels homes l'Educació Física era un mètode de preparació i instrucció militar, i per tant, no es valoraven de la mateixa forma en sentit moral i/o tècnic (Manrique, 2008).

Segons Manrique (2003), en 1945 es va elaborar un informe de la Regiduría Central de Educación Física, àmbit administratiu creat en 1940, on es van escollir els exercicis físics considerats com els ideals per a les dones moralment i tècnicament. Així doncs, van ser la gimnàstica rítmica i la dansa els exercicis estipulats com a adients per la dona. Fent referència a la dansa, segons Araque (2010) la SF va posar especial interès a exaltar el folklore espanyol, pel seu caràcter religiós i nacional. D'altra banda, hi va haver una selecció d'esports que es consideraven adequats per les dones. Aquests varen ser l'esquí, la natació, l'hoquei, l'handbol i el bàsquet.

Finalment, un dels aspectes en els quals s'exerceix una gran pressió moral és en la vestimenta de les esportistes. L'aspecte de les dones estava totalment vinculada amb el model de dona ideal falangista i l'ideal de puresa i prudència femenina. Així doncs, la indumentària que va establir el nacional-catolicisme anava dirigit a definir aspectes com la mida de les faldilles o les mitges de les dones que practicaven esport, amb l'objectiu que els uniformes ocultessin el seu cos. Aquesta doctrina donava significat a la percepció del cos de la dona com a un cos sexualitzat (Pujadas i Martí, et al., 2012).

2.3. SECCIÓN FEMENINA.

Existia un interès per part del règim, de transmetre el rol o les funcions socials que la dona havia de desenvolupar, amb la finalitat d'obtenir el control del col·lectiu femení. Tal com Escolano (2010) indica, l'adoctrinament franquista no només era mitjançant les escoles, també, existien organitzacions infantojuvenils que permetien la transmissió de la ideologia. Fent referència a aquests òrgans, aquells associats al moviment falangista eren la Frente de Juventudes i la Sección Femenina i d'altra banda, la vinculada a l'Església s'anomenava Acción Católica. És significatiu ressaltar que tot i que la Sección Femenina no va ser l'única organització transmissora de valors morals, polítics i socials dirigida a

les dones, fet que va generar una competència entre la Sección Femenina i l'Església, el present estudi es centrarà únicament en aquesta organització per la seva gran incidència en la societat del període escollit de l'estudi.

La Sección Femenina era un organisme que va servir com a eina de legitimització dels ideals del règim franquista, ja que va permetre la difusió dels principis nacionals i de feminitat en el terreny femení. L'ideari del règim estava basat en la Falange Española Tradicionalista y de las JONS. Així doncs, la Sección Femenina, junt amb altres institucions, va permetre la socialització i adoctrinament de les dones del poble espanyol de l'època (Aguilar, 2012).

S'ha de tenir en compte, que el règim franquista es caracteritzava per ser antifeminista i jeràrquic, i per tant, s'excloïa a les dones de la vida política. Així doncs, cal aclarir que tot i que la Sección Femenina era dirigida per dones, aquesta sempre estava sota la supervisió dels homes, per tant, l'organització i les dirigents van desenvolupar una tasca o funció política dintre de les possibilitats que el règim va permetre, és a dir, la participació de les dones en temes polítics va ser amb l'única finalitat d'adoctrinament en la identitat femenina (Blasco, 2005).

Aquesta organització tenia tres grans línies d'actuació. Per una banda, l'educació dirigida al gènere femení amb l'objectiu de preparar a la dona per ser bones mestresses; l'adoctrinament d'aquestes en termes religiosos i polítics, amb la finalitat d'un major control del sistema a través del paper de la dona en la família; i la transmissió d'un model de dona ideal, caracteritzat per l'allunyament de la vida política i de la vida pública (Gallego, 1983).

Amb la intenció que l'organització pogués desenvolupar les seves tasques, la Sección Femenina va ser reorganitzada al final de la guerra. Aquest òrgan va ser fundat per Jose Antonio Primo de Rivera abans de la guerra "*como mero apoyo logístico de los falangistas represaliados en la Segunda República*" (Rodríguez, 2005, p. 39). Després de la guerra i amb l'objectiu de preparar a les dones amb unes necessitats diferents de l'època en què va ser creada, es van establir uns nous objectius i l'organització va modificar el servei que concedia. D'altra banda, segons Scanlon (1977) es va fixar una jerarquia vertical de deu graus que començava amb la delegada nacional, és a dir la germana del fundador Pilar Primo de Rivera, fins a les afiliades de la base.

Segons Ortega (2014), el model ideal de la dona durant el franquisme estava directament relacionat amb el model de mestressa de casa burgès de la revolució industrial. Aquest model burgès es caracteritzava per “*confinar a la mujer en la esfera reproductiva (el hogar) y alejarla de la esfera productiva (el trabajo remunerado)*”. Junt amb aquest, el model d’“àngel de la llar”, recollia també totes les característiques que eren divulgades per l’organització de la Sección Femenina i les diferents autoritats del règim. Aquest comprenia valors com la submissió, dolçor, l’amor de forma desinteressada, alhora que la contribució de la dona en tots els aspectes en l’àmbit familiar.

A continuació, es fa referència a un fragment de l’únic discurs dirigit a les dones que va fer el líder de la Falange Española Jose Antonio Primo de Rivera, abans de ser empresonat pels republicans:

[...] A mí siempre me ha dado tristeza ver a la mujer en ejercicios de hombre, toda afanada y desquiciada en una rivalidad donde lleva —entre la morbosa complacencia de los competidores masculinos— todas las de perder. El verdadero feminismo no debiera consistir en querer para las mujeres las funciones que hoy se estiman superiores, sino en rodear cada vez de mayor dignidad humana y social a las funciones femeninas (Gahete, pàg. 396).

D’altra banda, segons Gahete (2015), els discursos de Pilar Primo de Rivera, dirigent de l’organització de la Sección Femenina, també tenien com a objectiu ressaltar la subordinació de la dona vers a l’home i el deure d’aquestes de desenvolupar el seu paper dintre de la llar i amb la maternitat. Es tractava d’esmentar les diferents funcions de les dones, a través de l’elevació de les característiques i missions d’aquesta, amb una intenció de persuasió. Les dones tenien unes funcions totalment diferents de les dels homes, elles havien de servir a la Pàtria a través del model ideal de dona: l’abnegació i el sacrifici. Així doncs, tota la formació que provenia de la Sección Femenina, tenia en compte la missió natural de la dona i les característiques d’aquestes. A continuació, es fa un resum de la naturalesa de la formació de l’organització (*Figura 1*).

Figura 1

Formació de la dona segons la SF. Font: Adaptació pròpia de Manrique (2008)

Missió	Ajudar, col·laborar
Àmbit d'actuació	Llar
Valors característics	Submissió. Feminitat: Abnegació, puresa, puresa en els pensaments, de costums, suavitat. Sense iniciatives. Passivitat: Sentit de la bellesa
Fi natural	Maternitat
Heroisme	Constant abnegació
Servei a la pàtria	Preparant-se per formar la família i per formar a les noves generacions.

Tal com s'ha dit en apartats anterior, un dels grans objectius de la SF era disminuir la mortalitat infantil, i per tant, aconseguir el benestar infantil. Així doncs, es va donar molta importància a la instrucció en normes d'higiene i salut infantil, és a dir, la puericultura. Aquesta instrucció començava a l'escola primària, continuava en l'ensenyança mitjana i seguia en les Cases de Flechas, Frente de Juventudes i els Campamentos de Verano. Cal esmentar, que els tres últims formen part d'organitzacions juvenils femenines de la Falange. Així doncs, es va generar una política dirigida al món rural amb l'objectiu d'impedir la despoblació dels pobles, ja que existia un alt índex de mortalitat infantil (Echeverri, 2003).

En aquest cas, la SF va desenvolupar un conjunt de serveis formatius i laborals que anaven dirigits a atendre les necessitats sanitàries i assistencials de les dones localitzades en zones camperoles, alhora que es pretenia aconseguir partidaris de la ideologia política. Amb aquesta finalitat, es van crear alguns serveis com la Regiduría del Servicio de Divulgación Sanitario-Rural o el Servicio de Ayuda al Hogar. En aquesta, les Cátedras Ambulantes donaven ensenyances mèdiques, polítiques i culturals. D'altra banda, atès l'alt nombre de persones analfabetes, es van crear altres escoles que donaven resposta a les necessitats educatives de les dones camperoles: Escuelas de Formación, Escuelas de Hogar, Granjas-Escuelas (Ramos i Colmenar, 2014).

D'altra banda, amb la finalitat de consolidar tots els coneixements que es donaven des de les escoles sobre l'adoctrinament domèstic, el 1940 el Ministerio de Educación Nacional va establir l'obligatorietat del compliment del Servicio Social (Palacios, 2014). Aquest anava dirigit a totes les dones espanyoles de menys de 35 anys, solteres o viudes sense fills. Segons Rebollo (2001), el compliment d'aquest era considerat obligatori. Tot i que no hi havia sancions per l'incompliment d'aquest, era necessari demostrar que s'havia dut a terme per l'obtenció del carnet de conduir, del passaport, l'accés a treballs o qualsevol treball de l'Estat.

Ortiz (2006) indica que el Servicio Social consistia en un conjunt d'activitats que es realitzaven durant sis mesos. Concretament, durant el primer mes hi havia una formació teòrica sobre l'estructura de l'Estat; seguidament, es feien dos mesos d'assistència a "Escuelas de Hogar" on s'aprenia com ser una bona mestressa de casa; i finalment, durant tres mesos, es feien prestacions en menjadors infantils, hospitals o altres institucions. Fent referència a la instrucció dirigida als homes i sense entrar en detalls, els homes també van ser preparats en el que es considerava que consistia la seva fi. És per això, que aquests havien de realitzar el Servei Militar.

És evident que les membres de la Secció Femenina també varen formar-se. Així doncs, les camarades de la SF rebien instrucció en la Escuela Mayor de Mandos que s'ubicava en el Castillo de la Mota, en Medina del Campo. Segons la Falange Española Tradicionalista y de las J. O. N. S. (1952), les camarades, que provenien de totes les províncies d'Espanya, feien un examen per comprovar la capacitat d'aquestes per exercir en l'organització. Així doncs, era indispensable fer els cursos que preparaven a les dones per fer qualsevol servei dintre de la SF. A més, en cada província existien les Escuelas Menores, on les camarades o afiliades que no tenien l'oportunitat de ser preparades per la Escuela Mayor de Mandos, rebien les mateixes ensenyances que en aquesta.

2.4. PROPAGANDA FRANQUISTA: EL NO-DO.

Un altre canal que va permetre transmetre la ideologia franquista, va ser la propaganda. En aquest sentit, va significar un instrument adoctrinador molt potent per obtenir un control per una banda, ferm i d'altra banda, estable al llarg del temps. Els missatges propagandístics eren divulgats de forma contínua i sistemàtica pel règim a través dels

diferents mitjans de comunicació que existien a l'època (Sevillano, 1998). Cal esmentar, que tot i que hi havia una varietat de mitjans de comunicació i tipus de propaganda durant l'època, aquest estudi està centrat en el NO-DO.

El NO-DO (Noticiarios y Documentales) va ser creat el 1942 sota l'aprovació de la Vicesecretaria de Educación Popular. La seva reproducció obligatòria al cinema va començar l'any 1943 fins al 1975. Cal esmentar però, que fins al 1981 es va continuar editant i visualitzant algunes notícies NO-DO. Durant el franquisme la difusió dels noticiaris estava sota el control del règim (Garriga i Andreu, 2002).

Durant els primers anys del règim, el cinema era l'únic entreteniment de l'època, ja que no va ser fins als anys setanta, que la televisió va arribar a la majoria de llars. Així doncs, la gent no tenia accés a altres fonts d'informació audiovisual que no fossin el NO-DO. A més, amb el sorgiment d'aquest, es van prohibir la producció, i per tant, reproducció d'altres documentacions audiovisuals de qualitat informativa. L'alta assistència als cinemes i les poques possibilitats que tenien els espanyols de l'època de contrastar qualsevol informació, va posicionar el NO-DO com un element socialitzador que va participar en l'educació patriòtica (Garriga i Andreu, 2002).

El NO-DO era en blanc i negre, va ser a partir de l'any 1968 quan va aparèixer el color. La durada de cadascun dels NO-DO era d'una mitjana de 10 a 12 minuts. Cadascuna de les notícies tenien una durada que variava en funció de la importància que se li volia donar a cadascuna de les notícies. Així doncs, les que més durada tenien eren les que sortia Franco, els esdeveniments d'esport i les visites de personalitats estrangeres. Segons Gil (2017), la finalitat del NO-DO no era que els espectadors fessin un anàlisi de la reproducció. L'objectiu era que es coneguessin uns fets a través d'unes imatges i comentaris que no donaven peu a la reflexió. Aguilar (citada en Habra, 2004) destaca que:

Se utilizaba este segmento propagandista para diseminar y consolidar la versión oficial de los hechos bélicos, conmemoraciones de las fechas importantes a la imagen del régimen, reconstrucción de ciudades y pueblos, inauguraciones de obras y de los monumentos en honor a los caídos y héroes patrióticos. (pàg.8)

Segons Rosón (2014), hi ha estudis que afirmen que la separació dels continguts visuals del NO-DO i la veu en off, demostren la importància de la veu en aquests. Era la veu en off la que manipulava en moltes ocasions la informació visual. Així doncs, amb la contrastació de la visió de les notícies NO-DO amb veu i sense aquesta, es pot arribar a

conclusions sobre la intenció interpretativa que tenia el règim, cap als espectadors. És per això, que hi ha sospites sobre la manipulació de totes les notícies que provenien de l'estranger quan aquestes se sonoritzaven als laboratoris del NO-DO.

D'altra banda, els ideòlegs dels noticiaris contemplaven a la dona com a un destinatari de les notícies, poc racional. Així doncs, totes aquelles notícies que anaven dirigides al públic femení, no tenien cap contingut relacionat amb la realitat socioeconòmica o política del país (Peinado, 2018). El primer director del NO-DO considerava les notícies dirigides a les dones com a notícies tendres i frívoles. En aquests casos, segons Rosón (citada en Tranche y Sánchez-Biosca, 2002) no hi havia una presència d'aspectes de l'actualitat sinó que es tractaven temes de moda, instrucció femenina o temes de nens. Segons Mejias (citada en Mateos, 2008) indica:

Hay que tener en cuenta que el público acude al cine a distraerse, y esto motiva nuestra variedad en la confección. El noticiario no es más que un periódico cuyo mayor porcentaje de lectores se encuentra en el público femenino; de ahí que dediquemos un especial interés en hacerlo ameno a las mujeres con la proyección de modas, temas de niños, instrucción femenina, etc. Y como en un periódico bien organizado no debe faltar su anécdota, el chiste, la caricatura. (pàg. 29)

3. PART PRÀCTICA

3.1. Objectius de l'estudi i preguntes.

A través del present estudi es pretén analitzar el rol de gènere femení durant el primer franquisme a Espanya a través de la política de gènere del règim franquista. És per això, que es pren com a objecte d'estudi el NO-DO que es caracteritza pel seu caràcter informatiu i propagandístic.

L'objectiu general d'aquest treball és analitzar la presència de la figura de la dona i el seu rol de gènere a través del discurs del règim franquista mitjançant el NO-DO.

D'altra banda, els objectius específics de l'estudi consisteixen en:

- Analitzar el paper de la dona en la societat franquista a través del NO-DO.
- Entendre quina era la funció del NO-DO en la societat de l'època franquista, específicament durant la primera etapa del franquisme.
- Conèixer quin paper atorgava el NO-DO a la Secció Femenina.

Les preguntes que condueixen aquest estudi són:

- A través de les imatges del NO-DO es pot conèixer quins eren els rols de gènere durant l'època? En cas afirmatiu, quins eren?
- Fins a quin punt el NO-DO va relacionar la Sección Femenina amb el món femení?

3.2. Metodologia seguida i justificació d'aquesta

En aquest apartat es fa referència a les diferents metodologies emprades per desenvolupar l'estudi. Com a continuació es justifica, el mètode escollit per l'anàlisi dels resultats és el mètode mixt, és a dir, l'anàlisi de dades en un mateix estudi per respondre a un plantejament del problema. Per tant, aquest mètode permet aplicar les fortaleces i debilitats dels mètodes quantitatiu i el mètode qualitatiu (Hernández, Fernández, Baptista, 2006).

En el present estudi es proposa l'anàlisi del material audiovisual de les representacions del NO-DO, per obtenir dades sobre la construcció de significats relacionats amb la

identitat de gènere durant el primer franquisme. Aquest tipus d'anàlisi requereix l'estudi des de un punt de vista metodològic qualitatiu. Es tracta d'un mètode que permet la descripció de fets observats, amb la finalitat d'interpretar-los i comprendre'ls en el context global en el qual es produeixen per explicar els fenòmens que s'investiguen. El principal objectiu del mètode qualitatiu és recollir les conseqüències del comportament humà en relació amb una cultura i ideologia (Hernández, Fernández, Baptista, 2006). En el nostre estudi concretament, s'ha dut a terme un estudi de documents audiovisuals concretament, centrant-nos en l'anàlisi de discurs.

Per l'adopció d'aquest tipus d'anàlisi, s'han inclòs algunes categories d'anàlisi, que més endavant s'expliquen, que han permès representar la informació d'investigació d'interès. Així doncs, cada categoria representa un concepte que s'ha utilitzat per respondre l'objecte d'estudi. Aquestes dimensions han estat establertes a través dels propòsits de l'estudi i del marc teòric. Amb la intenció d'operacionalitzar-les, s'han elaborat una llista de categories que representen característiques de les dimensions (Hernández, Fernández, i Baptista, 2006).

Fent referència a la metodologia quantitativa, aquesta consisteix en recollir i analitzar dades estadístiques sobre les variables d'estudi (Fernández i Pértegas, 2002). Així doncs, en el treball i des d'aquesta perspectiva s'ha quantificat l'ocurrència de les diferents dimensions i categories del present estudi per així, conèixer quins aspectes es tractaven més i quins es tractaven menys en els NO-DO.

3.3. Objecte d'estudi

Els NO-DOS han estat escollits com a font d'estudi per ser una tipologia de documental-noticiari amb continguts informatius i propagandístics. Es considera que en aquests hi ha un reflex de la ideologia del règim franquista, i per tant, és una font d'interès per a l'anàlisi de la figura de la dona i el seu rol dintre de la societat del moment històric escollit.

A causa de la pluralitat i dispersió de notícies de NO-DO, s'ha fet ús del "*Registro de los reportajes y noticias del NO-DO en los que aparece representada la Educación (1943-*

1975)''¹ com a element facilitador per fer un primer descart dels NO-DO. Un cop feta la selecció, aquests han estat extrets de la filmoteca de la web de RTVE on hi ha disponibles tots els NO-DO i programes de l'època.

L'elecció de cadascun dels NO-DO va començar amb una primera revisió del material disponible on s'inclouen documents NO-DO produïts entre 1943 fins al 1959. Es va tenir en compte aquesta data, ja que aquesta coincideix amb la cronologia utilitzada per l'estudi, així doncs comprèn la primera etapa del franquisme. Aquest període ha estat escollit, perquè es considera que la reconstrucció ideològica durant els deu primers anys (1939-1959) va ser la més intensa (Sánchez, et al., 1999). Cal tenir en compte, que concretament, les notícies NO-DO escollides són entre el 1943 i el 1959, ja que els primers noticiaris NO-DO van sorgir el 1943.

D'altra banda, fent referència a la selecció de la temàtica de les diferents notícies NO-DO, es va fer una selecció d'aquells documents en què fos possible comprovar: a) la concepció de rols de gènere femení pel règim i b) la presència de la Secció Femenina com a màxima institució divulgadora dels valors del gènere femení del discurs dominant.

Contràriament, no s'han seleccionat aquells NO-DO en què l'àudio no era disponible, ja el fet de comparar notícies amb àudios i sense àudios, significaven una complexitat, ja que en aquest cas, com s'ha esmentat anteriorment, es recull la informació visual i d'altra banda, l'auditiva. Així doncs, la mostra resultant ha estat l'anàlisi de vint-i-nou notícies del NO-DO, que es poden veure a continuació ordenada cronològicament a la *Taula 1*.

Taula 1

Mostra seleccionada

Numero	Data	Temàtica
5	Febrer del 1943	VII Consejo Nacional de la Sección Femenina
8	Febrer del 1943	Educación Física y esquí de la Sección Femenina
8	Febrer del 1943	Moda
17	Febrer del 1943	Campeonato de gimnasia de la Sección Femenina

¹ Aquest registre s'ha realitzat en el marc del projecte ARAEF liderat per Eulàlia Collelldemont. Es pot accedir a aquest a través de l'enllaç següent:

https://www.uvic.cat/sites/default/files/registro_de_los_reportajes_no-do.pdf

27A	Juliol del 1943	Curso para las instructoras de la SF de baloncesto
27A	Juliol del 1943	Moda
32A	Agost del 1943	Frente de Juventudes. Campamentos de verano
37B	Setembre del 1943	Granja Escuela en Valencia
39A	Setembre del 1943	El hogar de la madre y el niño en Palencia
53A	Gener del 1944	Campamento en Rumania
72A	Maig del 1944	Moda Deportiva
81B	Juliol de 1944	La SF ante el Caudillo
106B	Gener del 1945	Instrucción en Alemania
107B	Gener del 1945	Uniformes auxiliares de la marina de EEUU
111B	Febrer del 1945	IX Consejo Nacional de la Sección Femenina
127B	Juny del 1945	Lecciones de cocina en Barcelona
438A	Maig del 1951	Orientación rural
474B	Febrer del 1952	Actualidad Nacional. Consejo Nacional de la SF
523A	Gener del 1953	Manresa. Niña violada.
551A	Juliol del 1953	Clausura del curso de la Escuela de Juventudes
577B	Gener del 1954	XVII Consejo Nacional de la Sección Femenina
606B	Agost del 1954	Catedra Ambulante
632B	Febrer del 1955	Rugby femenino
649B	Juny del 1955	Ejercito mujeres de Formosa
676A	Desembre del 1955	Temas navideños en la Sección Femenina
682A	Gener del 1956	Consejo Nacional de la Sección Femenina
709A	Agost del 1956	Los niños cuidan de las niñas
751A	Maig del 1957	Señora America. Concurso de ama de casa
814A	Agost del 1958	Cinematografía

3.4. Instruments d'anàlisi i anàlisi de dades

L'instrument utilitzat es basa en la inclusió de diverses dimensions i categories d'anàlisi basades i desenvolupades a partir del marc teòric. Cal esmentar, que abans de fer l'anàlisi final, aquest instrument s'ha provat amb dues persones aplicant-lo a tres notícies del NO-DO. La intenció era confirmar la validesa i adequació d'aquest. Així doncs, un cop feta

aquesta prova s'ha considerat que l'instrument, i per tant, les dimensions i categories, compleixen amb els objectius de l'estudi.

Cal esmentar, que durant la prova, es va considerar pertinent elaborar una nova dimensió que abans no havia estat contemplada. Atès que es van observar gran nombre de documents que recollien actes polítics de les organitzacions i els seus deures de caràcter assistencial, social i/o cultural, es va crear la categoria d'*Autoritats/Institucions*, explicada a la *taula 1* junt amb la resta de categories.

D'altra banda, tenint en compte les característiques del NO-DO, explicades en el marc teòric, i amb la intenció d'un anàlisi més exhaustiu, s'han elaborat dos apartats que permeten recollir per separat la informació visual i la informació auditiva. En el primer apartat es tenen en compte les imatges observables rellevants per l'estudi del NO-DO. D'altra banda, en l'apartat d'"Informació auditiva" es recullen totes les declaracions d'interès que fa el narrador del document audiovisual A continuació, es mostra la definició de cadascuna de les dimensions i categories que s'han utilitzat per fer l'anàlisi.

Taula 2

Explicació de les dimensions d'anàlisi de dades

Dimensions	Significat
Característiques de la dona ideal	S'ha analitzat aquesta dimensió quan han aparegut un actituds, comportaments i aspecte físic que s'esperava de la dona.
Funcions de la dona	S'ha utilitzat quan s'han observat tasques socials que s'esperaven del gènere femení.
Educació dirigida a la dona	S'ha analitzat aquesta dimensió en els NO-DO on apareixen explícitament activitats, continguts, entre altres, desenvolupats en contextos educatius.
Autoritats/Institucions	S'ha analitzat aquesta dimensió quan han aparegut concentracions d'autoritats del règim i/o institucions que es fan visibles amb una finalitat propagandística del poder.

Taula 3

Explicació de les categories d'anàlisi

DIMENSIONS	CATEGORIES	SIGNIFICAT
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme	S'ha utilitzat aquesta categoria quan Valors referits a la preservació de la cultura nacional alhora que sentiment d'orgull per la pàtria.
	Aspecte físic	Es refereix únicament a la vestimenta.
	Puresa	S'ha fet ús de la categoria quan s'ha fet referència a la castedat de la dona o altres elements simbòlics que reforcen aquesta idea.
Funcions de la dona ideal	Maternitat	S'ha fet ús quan s'ha fet referència a la dona com a mare.
	Matrimoni	S'ha utilitzat quan s'ha fet referència a la dona com a dona del marit.
	Cuidadora	Aquesta s'ha utilitzat quan es fa referència o es pot observar a la dona cuidant de la llar, de la família, dels infants o d'altres.
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica	S'ha utilitzat quan s'ha observat un tipus de formació dirigida a ensenyar a desenvolupar tasques relacionades amb les funcions ideals.
	Formació moral i política	S'ha fet ús quan hi hagut evidències sobre la construcció del model de conducta.
	Activitat física	Entesa com qualsevol aspecte relacionat amb l'exercici físic dut a terme en un context educatiu.
	Equipació esportiva	S'ha fet ús d'aquesta quan s'ha vist vestimenta i/o material utilitzat per dur a terme la pràctica esportiva.
	Uniformes	S'ha utilitzat quan s'han vist uniformes d'organitzacions/institucions.
Autoritats/Institucions		Conjunt de concentracions d'autoritats del règim i institucions que es fan visibles amb una finalitat propagandística del poder.

3.4.1. Anàlisi quantitatiu

Seguidament, es mostra la taula d'anàlisi del resultat, en aquesta s'ha fet un resum de l'anàlisi de les vint-i-nou notícies NO-DO, que es poden trobar als annexes.

Taula 4

Anàlisi de les notícies NO-DO

DIMENSIONS	CATEGORIES	Informació Visual	Informació Auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme	- Senyals i símbols religiosos	- Exemplaritat, fe i honor, heroisme, virtuosisme.
	Aspecte físic	<ul style="list-style-type: none"> - Dones amb vestits i faldilles per sota dels genolls, samarretes sense escot i de màniga curta. - Dones parlant mentre riuen, plans on es pot observar la vestimenta, primers plans a les dones. - Dones amb vestits per sota del genoll i amb tirants, escot, vestits elegants - Exhibició de models i vestits de novia. 	<ul style="list-style-type: none"> - Les dones llueixen els seus vestits durant el descans, vestits per hivern i per estiu. - Importància a l'aspecte físic però més el talent en feines domèstiques. - Exhibició de models a Zurich. sospitosa alarma de pares y esposos. - (Veu femenina) el vestit de novia sintetitza la il·lusió de les solteres, que desitgen vestir-se de novia.
	Puresa	- Vestits blancs	- Exaltació de la puresa

			<ul style="list-style-type: none"> - Exemplaritat, fe, honor, heroisme, virtuosisme
Funcions de la dona ideal	Maternitat	-	<ul style="list-style-type: none"> - Referència a la maternitat, mare de 4 fills.
	Matrimoni	-	<ul style="list-style-type: none"> - Referència al seu marit, dona d'un coronel.
	Cuidadora	<ul style="list-style-type: none"> - Dones arriben en vaixell on estan els militars que han estat en la guerra. - Dona vestida de gala, li posen corona. - Afiliades SF cuidant als nens. 	<ul style="list-style-type: none"> - Premi a la millor mestressa. - Dones porten regals als nens. - Auxiliars de la marina, dones infermeres, eficaces missions en l'exercit. - Dones SF cuidant dels nens. - Importància a l'aspecte físic però més el talent en feines domèstiques.

<p>Educació dirigida a la dona</p>	<p>Formació tècnica</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dones netejant l'esquí. - Dones fent feines en el camp, professora ensenyant a les camarades, dones cosint mentre somriuen. - Dones fent feines en el camp, professora ensenyant a les camarades, dones cosint mentre somriuen. - Dones fent el menjar en el camp, fent feines camperoles, cuidant als nens. - Dones escoltant a la professora fent classes. - Dones escoltant classes de cuina, classe donada per un professor. - Dones cosint i fent activitats artesanes. - Dones donant classes a dones i els seus infants. 	<ul style="list-style-type: none"> - Leccions sobre agricultura, puericultura, funicultura, ensenyar pels caseriu i llogarets als pagesos les nocions apreses. - Ensinistrament i vida camperola, a disposició de les llars camperoles per ajudar i fer assistència. - Ensenyança teòrica i pràctiques, plenes de responsabilitat, organització i labor de la llar. - Classes de cuina pràctica. - Demostració pràctica d'higiene, creació de formatge, adobar pells, professores de la SF. - Educació militar a les dones a Formosa, obediènts a les ordres dels instructors, les dones poden adquirir el grau d'oficials. - Preparació de llar per nadal, lliçons pràctiques de cuina, destrament ornamental.
---	-------------------------	--	--

		<ul style="list-style-type: none">- Dones atenent als homes que els hi ensenyen a fer tirs.- Professora ensenyant a fer ornament nadalenc, dona donant classes de cuina, dones decorant menjador.- Dones fent classes militars amb els rifles.	
--	--	--	--

	Formació moral i política	<ul style="list-style-type: none"> - Salutació alçant la mà. - Alçament de les banderes, símbols religiosos, reverència a la creu, noies per la muntanya. - Dones somrient mentre escolten classes de cuina. - Edifici religiós, art que representa moment històric de la creuada. - Dona ensenyant ritual religiós als infants. - Símbols i autoritats religioses. - Banderes, autoritats del Movimiento. - Nens en braços de les dones. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ideari Falange. - Consigna falangista: augmentar l'índex de vida en el camp. - Deure complert. - Futura mestressa, bona mestressa de casa, dona responsable de la cuina. - Ordres de Franco i delegada Pilar Primo de Rivera, feminisme tracta de la dotació de dignitat social i moral i no de funcions extradomèstiques, identificació dones amb els cristians. - La delegada de la SF diu que cal organització educativa nacional, corona de llorer en el nínxol d'una autoritat militar, sacrifici per la creuada. - Ensenyança de rituals religiosos als nens. Preparació pel nadal, dones cantant nadales. - Les dones han tornat l'art popular i artesanía a Espanya. - La delegada indica que cal projectar-se especialment en les universitàries, fidelitat.
--	---------------------------	---	---

			<ul style="list-style-type: none"> - Dones SF cuidant dels nens.
	<p>Activitat física</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dones ballant delicadament, fent activitats d'equilibri. - Activitats física a la muntanya. - Dones i nenes fent exercici i ballant. - Dones jugant a hoquei, balnmano, bàsquet. - Dones fent esquí. - Dones practicant rugbi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Campionat, jocs educatius, gimnàstica rítmica, dansa. - Sana instrucció i contacte directe amb la naturalesa. - Les camarades han seguit les ensenyances d'EF, classes de gimnàstica, d'arbitratge i de joc, excel·lent ensinistrament. - Exercici físic sa. - Hoquei femení, balonmano, esquí, bàsquet. - Exhibició de balls, tradició del folklore nacional. - Dones afiliades fan mostres de gimnàstica, excel·lent preparació física, cors y danses, mostrari de balls andalusos. - Dones practicant rugbi on la veu en off diu que l'esport no està renyit amb la coqueteria, i d'altra banda,

			<p>no sempre predomina la delicadesa del sexe dèbil.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Importància de l'exercici físic, la dona és posseïdora del seu propi cos i músculs, equilibri entre ànima i cos.
	Uniformes	<ul style="list-style-type: none"> - Samarretes de màniga curta sense escot. Faldilles llargues. - Pantalons pels genolls i samarreta de màniga curta per fer esport. - Uniformes d'Associacions infantojuvenils. 	

	Equipació esportiva	<ul style="list-style-type: none">- Uniformes d'Associacions infantojuvenils.- Pilotes.- Porteries.- Sticks.- Esquí.- Dones fan exercici amb pantalons per sobre del genoll, samarreta de màniga curta. (Imatges d'altre país, pla general).- Dones fent exercici amb faldilles-pantaló per sobre del genoll.	
--	---------------------	---	--

<p style="text-align: center;">Autoritats/Institucions</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Basílica de Compostela, - Sección Femenina. - Autoritats religioses. - Pilar Primo de Rivera. - Francisco Franco - Ministro de Educación y Agricultura. - Escuela de Jerarquias de la Ciudad Lineal. - Granja Escuela en Valencia. - El Hogar de la madre y el niño en Palencia. - Instituto de cultura para la mujer de la Sección Femenina. - Escuela Nacional de instructoras de juventudes de Isabel la Católica. - Luis Valero, jefe provincial del Movimiento. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sección Femenina de la FET y la JONS, Pilar Primo de Rivera, actos religiosos. - Sección Femenina, Regidura Provincial de EF de Barcelona, cuidament de l'educació cultural i esportiva femenina. - Clausura campionats de gimnàstica de SF, els premis son donats pel Ministro de Educación Nacional, del de Agricultura i Pilar Primo de Rivera. - Sección Femenina, Curso Nacional de Instructoras de Baloncesto. - Frente de Juventudes, Campamentos Femeninos, alegría i pau, camarades. - Sección Femenina Granja Escuela, Instructoras Hogares Rurales - Auxilio Social, contra el fred, gana, misèria, protecció a la infància desvalguda, vigilància a la salut dels nens, instrucció religiosa, pau i alegría, gimnàstica. - Campaments en Romania.
---	--	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> - Jardín Maternal Santa Teresa. - Catedra Ambulante Francisco Franco. - Escuelas de Hogar de la Sección Femenina. - Les dones afiliades de la SF criden i s'alegren de veure al cap d'Estat. - Escuela Mayor de Orientación rural. 	<ul style="list-style-type: none"> - SEU, Secretario General del SEU dona els premis. - Consejo Nacional Sección Femenina, Pilar Primo de Rivera - Congreso Nacional Sección Femenina, festa campera. - Escuela Nacional de Instructoras de Juventudes, afiliadas de la Sección Femenina, lección de Jose Antonio - Consejo Nacional SF, delegades i afiliades, Pilar Primo de Rivera - Catedra Ambulante, esfuerzo del Estado Español per portar les instruccions i benestar a les zones apartades - Escuela del Hogar SF - Consejo Nacional de la SF, SF funció admirable i eficaç, secretaries de l'organització - Sección femenina, labor con abnegación y entusiasmo. - Homenatge i lleialtat al Caudillo. - El cap d'Estat posa medalla a les condecorades de la SF.
--	--	--	---

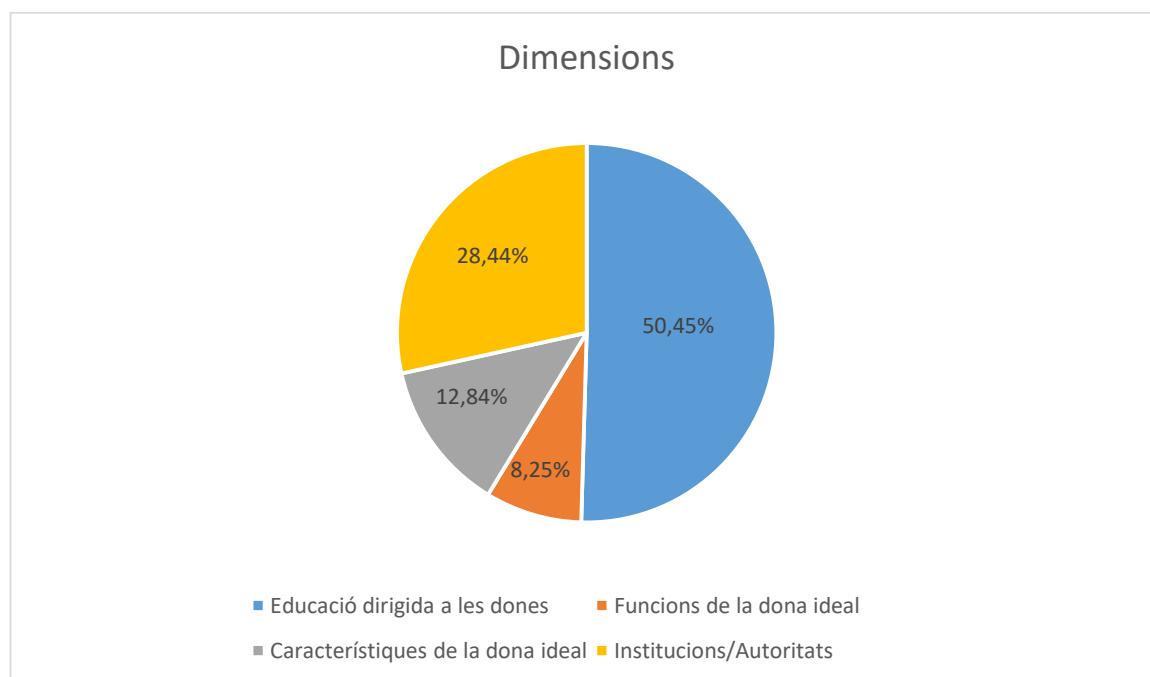
			<ul style="list-style-type: none">- Inauguración de Orientación rural de la Sección femenina presidida pel cap d'Estat.
--	--	--	---

3.4.2. Anàlisi quantitatiu

Fent referència a l'anàlisi quantitatiu, es quantifiquen les dimensions que s'han pogut observar amb més freqüència en les notícies NO-DO. En aquest cas, a l'hora de quantificar l'ocurrència de les diferents dimensions i categories durant l'anàlisi, no es fa una diferenciació entre la informació auditiva i la informació visual. Així doncs, tal i com es pot observar en la *figura 2*, en primer lloc, la dimensió més analitzada ha estat l'anomenada "Educació dirigida a les dones" amb un 50,45%. En segon lloc, la dimensió de "Institucions i Autoritats" amb un 28,44%. Seguidament, la dimensió de "Característiques de la dona ideal" amb un 12,84%, i la dimensió de "Funcions de la dona ideal" amb un 8,25% respectivament, han estat les menys analitzades.

Figura 2

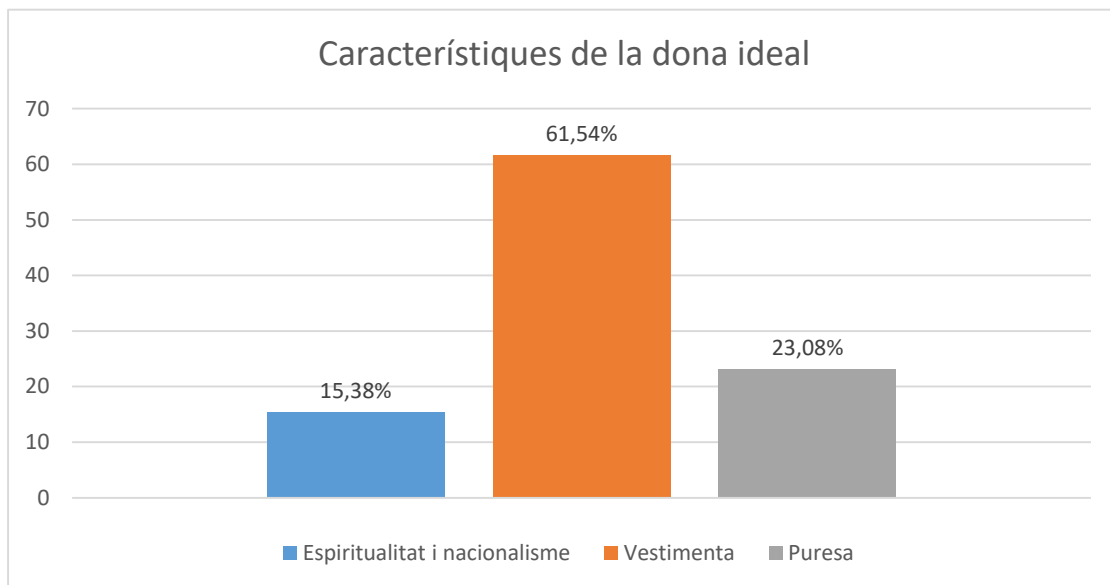
Percentatge de les dimensions de l'anàlisi

Pel que fa a l'anàlisi de les categories, i en concret la categoria de les "Característiques de la dona ideal" del *Gràfic 3*, es divideix en diferents subcategories. D'una banda, la categoria de "Vestimenta" ha estat les més observada durant l'anàlisi amb un 61,54%. Seguidament, les categories d'"Equipació esportiva" i "Espiritualitat i nacionalisme" han estat les menys observades amb un 23,08% i un 15,38%, respectivament.

Figura 3

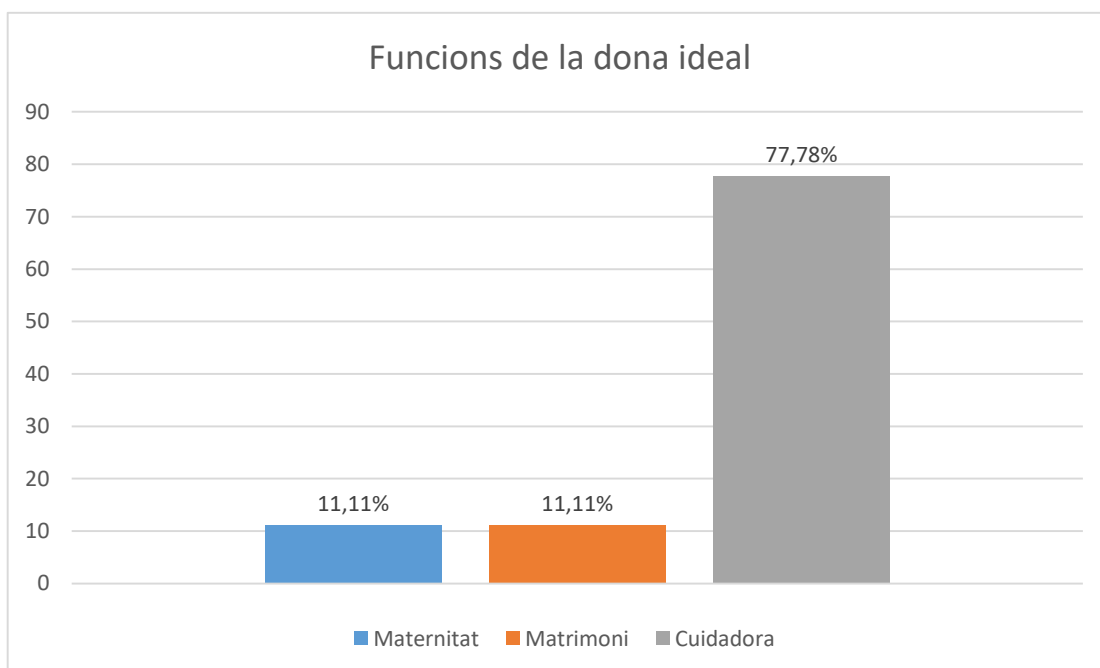
Anàlisi de categories

Respecte l'anàlisi de la categoria de "Funcions de la dona ideal" del *Gràfic 4*, la subcategoria o funció que més s'han observat en l'anàlisi, ha estat la de "Cuidadora" amb un 77,78%, i seguidament, les categories de "Maternitat" i "Matrimoni" amb un 11,11% les dos.

Figura 4

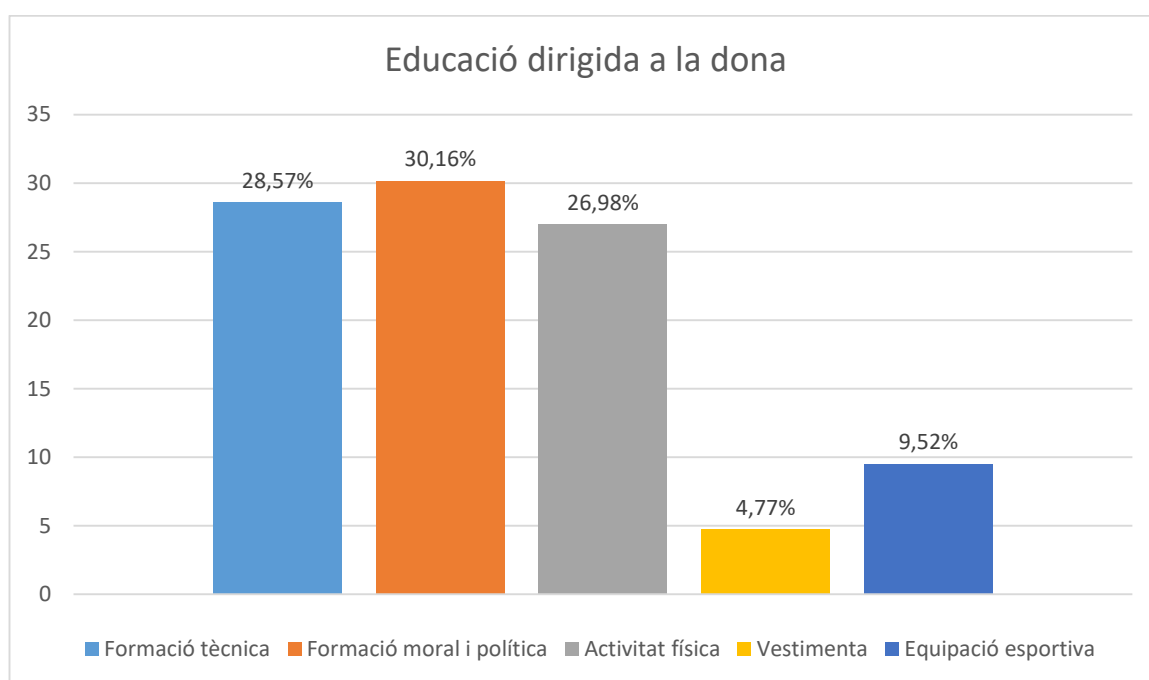
Anàlisi de categories

Finalment, pel que fa a la categoria d' "Educació dirigida a la dona", la subcategoria de "Formació moral i política" ha estat la més observada en l'anàlisi amb un 30,16%. Seguidament, les categories de "Formació tècnica" i "Activitat física" han estat observades amb un 28,57% i un 26,98%, respectivament. Finalment, la categoria d' "Equipació esportiva" i "Vestimenta" han estat les menys observades amb un 9,52% i un 4,77%, respectivament.

Figura 5

Anàlisi de categories

Finalment, s'ha pogut observar que en el total de notícies que han estat analitzades, en aquest cas vint-i-set, el 55,55% de les vegades l'organització de la Sección Femenina ha estat present.

3.5 Discussió de resultats

Després d'haver descrit i analitzat els diferents resultats obtinguts a través de l'anàlisi de diferents notícies NO-DO, a continuació es realitza la discussió, que permet explicar els resultats obtinguts. Per estructurar aquest apartat, he partit de les dimensions establertes en l'instrument d'anàlisi.

Pel que fa a la dimensió de l'educació dirigida a la dona, aquesta ha estat la que més apareix amb un 50,45%. Fent referència a la formació moral i política, categoria observada durant l'anàlisi amb un 30,16%, es pot afirmar que a través de les diferents notícies que hi havia dos grans objectius: transmetre la submissió de la dona cap al règim i, d'altra banda, la identificació de la dona amb les funcions de dona ideal. Segons Muñoz (2002) el rol de la dona es trobava en l'espai privat on aquesta era la cuidadora, i per tant, treballava cuidant de la llar, dels fills i les persones grans i malaltes i/o administrant els diners que l'home aportava a la llar. Aquest aspecte s'ha pogut observar en diferents notícies on la dona és instruïda per preparar-la en aquest sentit. Per exemple, a la notícia 127B la Sección Femenina fa unes classes de cuina dirigides a les dones i, durant aquesta, la veu en off explica que la responsable de la cuina és la dona i que aquestes han de ser bones mestresses de la llar. Cal destacar, que durant la notícia es poden veure a les dones somrient, i per tant, la imatge transmet la comoditat de les dones desenvolupant aquestes tasques. També, a la notícia 551A es fa referència al concepte del feminisme entès per les autoritats del règim. En aquest, se cita literalment el concepte de feminisme de Jose Antonio Primo de Rivera exposat a la pàgina 13 del marc teòric. Així doncs, a través d'aquestes notícies es pot identificar l'objectiu del règim de transmetre el model positiu de dona ideal.

D'altra banda, s'han analitzat notícies on es pot observar com la dona és educada sota l'ideari del règim. Segons Ruiz-Carnicer (2013) el règim franquista tenia l'objectiu de promoure la ruralitat i, per tant, augmentar la vida al camp. Aquest fet es reflecteix a la notícia 37B, on es poden veure a les camarades de la Sección Femenina a la Granja Escuela de Valencia, aprenent tasques relacionades amb el camp. Tal com diu la veu en off, les dones s'estaven preparant per aprendre aquestes tasques i així, poder dur a terme la consigna falangista, que consistia en l'augment de l'índex de la vida en el camp. D'altra banda, Nielfa (2003) indica que el nacionalcatolicisme va ser l'instrument que va permetre la integració del consens del poble pel règim. Aquest aspecte s'ha pogut observar a la notícia 676A, que tracta d'uns cursos que van dirigits a ensenyar a la dona els rituals nadalencs, com per exemple, les nades o el pessebre. També a la notícia 32A, es poden observar a les nenes alçant les banderes en el campament d'estiu i fent reverències a símbols religiosos. Cal destacar, que totes les notícies en què es tracta la formació moral i política dirigida a les dones, surt la Sección Femenina. Per tant, es pot considerar que aquesta organització va ser una de les principals eines socialitzadores dirigida a les dones. D'altra banda, des del meu punt de vista, la Sección Femenina pretenia adoctrinar a

les dones en termes religiosos i polítics, on hi havia un procés en la construcció del model de conducta i, així a partir d'aquest, poder transmetre el model de dona ideal a seguir.

Pel que fa a la formació tècnica, aquesta ha estat la segona categoria més observada durant l'anàlisi amb un 28,57%. Cal esmentar que en la majoria dels casos, la formació tècnica dirigida a les dones està relacionada amb tasques del camp. Per exemple a la notícia 37B, es poden veure a les camarades de la Sección Femenina atenent les instruccions de les mestres i, d'altra banda, desenvolupant tasques en el camp. Segons la notícia, les camarades són ensenyades perquè aquestes coneguin els coneixements adients per què així, puguin transmetre'ls a les persones que viuen en les zones camperoles. Cal destacar, que a part de la formació de la feina en el camp, també s'han pogut observar notícies on es donava a terme un tipus d'instrucció relacionada amb les tasques de llar. Per exemple, la notícia 127A tracta sobre classes de la Sección Femenina on el professor ensenya a les dones a preparar diferents receptes per les seves famílies. La veu en off esmenta que la dona sempre té raó en el context de la cuina. També, al noticiari 676A es pot observar com la Sección Femenina ha preparat unes classes en les quals s'ensenya a la dona a cuinar i decorar la casa a l'època del nadal, aquest curs va dirigit a les dones i a la millora de les seves destreses. Així doncs, les activitats o tasques que s'ensenyaven a través de la formació tècnica, coincideix amb la formació moral i política que es transmetia.

Cal destacar, que s'ha analitzat una notícia en la que es pot veure com les dones reben instruccions militars a Formosa (Not. 649). En aquesta notícia, la veu en off explica que les dones són obedients a les ordres dels instructors, i per tant, fa entendre que el terreny militar no és el de les dones. Segons Ortega (2015) hi havia la necessitat de trencar amb la idea de les dones milicianes, ja que aquestes estaven directament relacionades amb la república. Cal tenir en compte tres aspectes: en primer lloc, que hi ha una incoherència en el discurs, ja que les imatges mostren un model de dona que no concorda amb la dona ideal, en segon lloc, que aquesta notícia no és nacional i, finalment, que la veu en off dóna un missatge de submissió a l'home que, per tant, ens retorna a la imatge de la dona ideal.

Fent referència a l'activitat física, aquesta ha estat la tercera categoria més observada a través de l'anàlisi amb un 26,98%, així doncs, el noticiari dóna molta visibilitat a l'Educació Física. En la majoria dels casos, aquesta és practicada per les afiliades de l'organització de la Sección Femenina. Segons Araque (2010) es van establir els esports considerats adients per les dones físicament i moralment i, aquests eren la dansa, l'esquí, la natació, l'hoquei, l'handbol i el

bàsquet. Tenint en compte la dansa, la SF va posar especial interès a exaltar el folklore espanyol. Tal com s'ha observat a través de l'anàlisi, la dansa i la gimnàstica rítmica han estat els esports més visualitzats en les notícies analitzades, a més, totes aquelles notícies nacionals relacionades amb la dansa, es refereixen al folklore espanyol com a ball tradicional a Espanya. Així doncs, a les notícies 17, 551A, 53A i en la 11B, es poden veure a les dones fent balls i gimnàstica rítmica. D'altra banda, pel que fa a la resta dels esports considerats adients per la dona, es poden observar diverses notícies on aquestes els practiquen. Per exemple, en el noticiari número 8, surten les camarades de la Sección Femenina practicant esquí. També en les notícies 27A i 72A, les camarades són instruïdes per aprendre bàsquet i, d'altra banda, les dones universitàries practiquen hoquei, balonmano i bàsquet. Cal destacar que, la natació ha estat l'únic esport que no s'ha pogut observar en els noticiaris però, a través d'una recerca en la base de dades de la Filmoteca, s'ha pogut comprovar que sí que hi ha notícies on es poden veure a dones fent natació però, són posteriors al període establert per la selecció dels NO-DO.

Cal esmentar, que en la notícia 632B surten dones practicant el rugbi, un esport que no acceptat adient per les autoritats del règim. Però, cal tenir en compte que d'una banda, aquesta no és una notícia nacional i, d'altra, que la veu en off explica que l'esport no està renyit amb la coqueteria mentre les dones es retoquen el maquillatge i, que no sempre predomina la delicadesa del sexe dèbil. Així doncs, tot i que la notícia trenca amb el model de dona ideal del règim, a través de la veu en off es fa referència a les característiques de la dona relacionades amb el model ideal, que fan entendre que tot i que aquestes practiquen aquest esport, elles continuen sent dones, i per tant, coquetes i dèbils. També cal destacar, que en una de les notícies on surten les dones esquiant, es pot veure com aquestes netegen els esquís. Seria interessant preguntar-nos si aquesta mateixa imatge es repetiria en el cas que els protagonistes de la notícia fossin homes.

També, en una de les notícies relacionades amb l'educació física, la veu en off indica que les dones són posseïdores del seu propi cos i músculs i, també, que aquestes aconseguen l'equilibri entre l'ànima i el cos a través de l'esport (Not.8). Per una banda, cal esmentar, que tal com Pujadas i Martí, et al. (2012) indiquen, la finalitat de l'Educació Física no era que la persona desenvolupés habilitats físiques, sinó que l'objectiu era preparar a les dones perquè estiguessin preparades per tenir fills. D'altra banda, segons Manrique (2008) l'Educació Física anava dirigida a tonificar els músculs de les dones relacionats amb l'embaràs. Així doncs, després de l'anàlisi, penso que des del noticiari es volia donar una imatge d'apoderament de la dona. Però, realment aquest missatge anava dirigit a motivar a les dones en la seva preparació física i, així

aconseguir el principal objectiu del règim: la regeneració de la pàtria, que tal com afirma Nielfa (2003), va ser un aspecte perseguit amb molta insistència pel règim.

Fent referència a la categoria d'*uniformes*, en aquests només ha estat possible recollir informació a través de les imatges i, per tant, aquesta ha estat observada amb un 9,52%. Així doncs, tal i com s'ha pogut observar a través de l'anàlisi i, tal com Rodríguez (2002) indica, les integrants i afiliades de qualsevol edat de la Sección Femenina volien donar una imatge d'uniformitat a través del vestuari que portaven. D'aquesta manera, tal i com indica l'anterior autor citat, es feia possible desenvolupar un subjecte col·lectiu i, per tant, que les individualitats desapareguessin. Aquest fet està relacionat amb el conformisme social d'Asch (citat en Area, s.d), que explica que l'individu és capaç de canviar el propi comportament, opinió o actitud per encaixar amb les opinions d'un col·lectiu. Sota el meu punt de vista, la sensació que desprenen a través de les imatges, a més d'una homogeneïtzació de l'uniforme, és una uniformitat dels pensaments o valors i, per tant, de força. A més, considero que el fet d'anar totes amb la mateixa vestimenta, permet que no destaquin cap de les individualitats de les integrants i això, és un aspecte que podia facilitar la submissió interna de l'organització.

Pel que fa a l'última categoria de la dimensió de l'Educació dirigida a la dona, l'equipació esportiva ha estat analitzada amb un 4,77%. De la mateixa manera que la categoria anteriorment explicada, aquesta només ha estat analitzada a través d'informació visual. Durant l'anàlisi s'ha pogut recollir el material esportiu que sortia a les notícies analitzades, com per exemple, les pilotes de bàsquet, els escacs, les porteries, els esquís, entre altres. Cal esmentar, que aquest material esportiu coincideixen amb els esports anteriorment anomenats i acceptats pel règim. D'altra banda, a través de l'anàlisi de diferents notícies s'ha pogut observar que la vestimenta de les dones per fer esport, eren samarretes de màniga curta sense escot, pantaló-faldilles i faldilles amples per sota del genoll i, per tant, un tipus de vestimenta que exposava més aviat poc el cos de la dona. Aquest aspecte coincideix amb Manrique (2008), que explica que l'Església va manifestar la importància de mantenir-se en la moral religiosa en l'àmbit de l'exercici físic i, per tant, que calia tenir compte el tipus de vestimenta i exercicis que les dones desenvolupaven. Cal destacar la notícia 53A, ja que aquesta no coincideix amb allò que indica l'autor anteriorment esmentat. A la notícia es poden veure a dones fent esport amb pantalons curts per sobre del genoll però, és important tenir en compte que aquesta imatge es pot veure a través d'un pla general, on cal fixar-se molt i, a més, aquesta notícia no és una notícia nacional. Segons Ortega (2015) l'esport femení va significar el desenvolupament de diferents mesures polítiques amb la finalitat

de tenir un control del cos de les dones. Des del meu punt de vista, aquest discurs repressiu és un reflex de la vertadera concepció del règim al voltant del cos femení, és a dir, que si les autoritats del règim no entenguessin el cos de la dona com a un cos sexualitzat, no tindrien la necessitat de reproduir aquest missatge repressiu. Així doncs, en el fons, el règim tenia una concepció del cos de la dona totalment sexualitzat, que els obligava a crear repressió, amb l'objectiu d'aconseguir un control sexual i social.

D'altra banda, fent referència a la dimensió d'Institucions i autoritats, aquesta ha aparegut amb un 28,44% de les notícies. Segons Ortega (2015) quan es redactava i filmava el NO-DO, calia que apareguessin tres aspectes: la presència de jerarquies del partit, la presència d'autoritats de l'Estat i, finalment, la importància política de l'acte. A través de l'anàlisi es pot afirmar que en la majoria de les notícies, surten autoritats o actes polítics, per tant, és una bona mostra de l'afirmació d'Ortega. Cal destacar, que la Sección Femenina ha estat la institució més visualitzada durant l'anàlisi en un 55,55%. El fet que la imatge de les dones d'aquesta organització es repeteixi tan sovint en el noticiari, significa un impacte o una influència en l'espectador. Així doncs, la imatge de la dona falangista era un model a seguir per a totes les dones espanyoles. Des del meu punt de vista, aquest és el motiu del gran nombre de notícies protagonitzades per la Sección Femenina.

D'altra banda, segons Gahete (2015) el discurs de la Sección Femenina ressaltava el paper de la dona dintre de la llar. Però, cal esmentar que en part, hi ha una contradicció, ja que la propaganda de la Sección Femenina intentava transmetre que l'àmbit privat era l'únic context on la dona podia desenvolupar un paper actiu. En contra, l'única oportunitat de tenir certa vida pública era a través de la Sección Femenina. Ortega (2015) es refereix a aquest aspecte i explica que el discurs de Pilar Primo de Rivera, va entrar en contradicció amb la seva pràctica. D'altra banda, tot i que la SF era una organització important durant el règim, a través del noticiari es pot observar aquesta jerarquització de poder que posiciona a l'organització per sota d'altres autoritats i institucions. Blasco (2005) afirma que la Sección Femenina era dirigida per dones però, sempre sota la supervisió dels homes. Això es pot observar clarament en la notícia 81B, on les afiliades de la Sección Femenina acullen a Francisco Franco. En aquesta, la veu en off ressalta que les afiliades admiren i són lleials al cap d'Estat. També, a la notícia 682A es pot veure com en un consell de la Sección Femenina, hi ha tot d'autoritats masculines i són aquests els que inicien l'acte. Per tant mitjançant el NO-DO, el règim aconsegueix reflectir la societat jerarquitzada de l'època. A més, les institucions i autoritats estan molt presents al noticiari amb la finalitat de donar un

missatge de poder a l'espectador, i per tant, aconseguir la submissió d'aquest d'una forma més indirecte. D'altra banda, la jerarquització de poder en referència a la Secció Femenina, que es pot observar a través del NO-DO també té una finalitat. En aquest sentit, és un missatge que posiciona a la dona per sota de l'home en l'esfera política i, per tant serveix com a modelatge de la submissió de la dona a l'espectador. Bandura (citada en Zapata-Ros, 2012) afirma que l'individu té la capacitat d'aprendre observant a un model o rebent instruccions. Tenint en compte tot això, des del meu punt de vista, el NO-DO va significar una eina de socialització pel règim.

Pel que fa a la dimensió de les característiques de la dona ideal, la vestimenta ha estat analitzada amb un 61,54%. Segons Melendo (2018), hi havia notícies NO-DO que anaven dirigides a la població femenina i tenien com a objectiu distreure a les dones i allunyar-les de la realitat en la qual estava immersa. L'anàlisi ha permès observar que a través de la moda també existeix la finalitat de donar un missatge dirigit a la dona de submissió i abnegació. Per exemple, en una de les notícies, surten dones desfilant en una passarel·la de moda i, en aquest cas, la veu en off diu: *“Progres a la historia de la moda en Suiza, y en Zúrich se realiza una exhibición de modelos donde las espectadoras pueden admirar las últimas creaciones de la elegancia femenina y tomar nota para sus vestidos, con la benévola sonrisa en unos casos, y en otros con la sospechosa alarma de padres y esposos”* (Not. 8). S'entén que els homes seran els que jutjaran si la vestimenta de la dona és o no l'adequada. D'altra banda, a través d'una altra notícia de la secció de moda, es dona un missatge dirigit a la dona en la que se li encoratja perquè aquesta desenvolupi amb èxit, el que hauria de ser el seu somni: el matrimoni. Al final d'aquesta notícia, es pot observar a una dona amb un vestit de núvia i, alhora la veu en off explica que el vestit resumeix la il·lusió de les dones solteres (Not. 41 B). Per tant, és una mostra de les afirmacions de Rodríguez (2008) que indica que el règim reforçava la idea que el matrimoni era el camí que portava a la família i, l'únic espai on la dona podia desenvolupar un paper social.

D'altra banda, segons Melendo (2018) indica, l'època de l'autarquia va significar un aïllament en tots els sentits a Espanya, i per tant, això també va tenir conseqüències sobre la moda. Així doncs, les úniques referències de moda durant aquesta etapa, eren les revistes i el noticiari nacional de l'època. Això es pot observar en una de les notícies, en què unes dones passegen al voltant d'una piscina ensenyant diferents vestits, mentre la veu en off explica que Espanya té el seu propi estil, i per tant, no es fixa en la moda d'altres països (Not. 293B). Així doncs, cal tenir en compte la concepció conservadora de l'Estat amb la censura de qualsevol influència pel que fa a la moda, que pogués provenir d'altres països.

D'altra banda, fent referència a la dimensió de les característiques de la dona ideal, s'ha observat durant l'anàlisi que hi ha una relació entre les categories d'Espiritualitat i nacionalisme amb la de puresa, analitzades amb un 15,38% i un 23,08%, respectivament. S'ha pogut recollir dades que evidencien que la virginitat de la dona era exaltada. Segons Regueillet (2004) el model ideal de dona suposava la preservació de la virginitat d'aquesta fins que no es casés. L'anàlisi permet afirmar que el model de dona ideal sí que implicava que la dona preservés la seva virginitat per sobre de tot. Així doncs, en una de les notícies s'explica com una nena ha mort, per haver evitat que la violessin (523A). Aquest fet està relacionat directament amb la categoria d'espiritualitat i nacionalisme, ja que la nena és descrita com a exemplar, honorable, heroica, amb fe i virtuosa, en definitiva, és santificada per l'Església i la nació. Durant la notícia es poden observar símbols i autoritats religioses. Cal tenir en compte, que l'Església era l'encarregada d'establir els criteris de la moralitat referida a la sexualitat, junt amb algunes autoritats mèdiques, que permetien recolzar científicament les exigències del règim en l'àmbit sexual (García, 2017). Això explica, que la nena sigui reconeguda per l'Església com a màrtir. Segons Nielfa (2003) els sants eren utilitzats com a eines legitimadores del règim característics del nacionalcatolicisme. D'altra banda, tal com s'ha observat, se li dóna més importància al sacrifici de la nena que ha mort per evitar que la violessin, que al fet negatiu de què un home la volgués violar. Cal destacar, que tot i que la puresa és un element molt característic del model ideal de dona, no ha estat un aspecte molt observat en l'anàlisi. Però, quan es fa referència a aquesta característica en el NO-DO, es fa de forma molt contundent, des del meu punt de vista, amb la finalitat de reforçar el model de feminitat, que tant lligat va a la castedat de la dona.

Finalment, l'última dimensió analitzada ha estat la de funcions de la dona ideal amb un 8,25%. La principal funció reproduïda a través del noticiari és la funció de cuidadora amb un 77,78%, en concret, sobre la cura de la llar i dels infants. Fent referència a la cura dels infants, el model de dona que s'ha pogut observar fent de cuidadora, són aquelles que no són mares però cuiden dels infants. En aquest cas, les dones de la Sección Femenina han estat les que més protagonisme han tingut en aquest sentit. Tal com indica Manrique (2008), les dones eren considerades les responsables de la criança dels nens, sigui psicològica, emocional o físicament. Per tant, aquelles dones que no tenien fills, estaven obligades a complir amb la seva missió natural i social. Considero que hi havia un gran interès per reforçar la idea que les dones, han de complir amb la seva missió natural encara que no siguin mares, ja que totes aquelles notícies relacionades amb la cura dels infants estan protagonitzades per les integrants de la Sección Femenina.

Fent referència a la cura de la llar, tal com s'ha observat a l'anàlisi, a través del noticiari es justifica la importància del talent de les dones en feines domèstiques. Fins i tot, aquestes són premiades per les seves habilitats a través de concursos. Segons Nielfa (2003), el model de dona ideal de l'època es caracteritzava per ser afectiva, disposada al sacrifici, abnegada i amb menys intel·ligència que l'home. Tenint en compte aquestes característiques i capacitats atribuïdes a la dona, tal com Muñoz (2002) indica, el règim considerava que l'espai privat era el context on la dona havia de desenvolupar les seves funcions. Així doncs, el rol de cuidadora de la dona, significava realitzar tasques com cuidar de la llar, dels fills, de les persones grans i malalts, o administrant els diners que l'home portava a casa, ja que en contra, l'home sí que era considerat capaç per desenvolupar un paper actiu en l'espai públic. Des del meu punt de vista, mitjançant el NO-DO es pretén reforçar un estereotip de gènere que considera que un dels rols de la dona és el de cuidadora de la llar. Aquest aspecte es pot observar en una de les notícies en les que es dona un premi a la millor mestressa en feines domèstiques, alhora que la veu en off indica que l'aspecte físic és important però ho és més el talent en feines domèstiques (Not.751A). També, en moltes de les notícies es dona visibilitat als cursos que la Sección Femenina desenvolupava per l'ensenyança de la cura de la llar o de la família. Cal tenir en compte, que aquest missatge no només va dirigit a les dones, ja que aquest model exposat de dona ideal també té unes conseqüències en els homes. Així doncs, l'home també posarà en segon pla l'aspecte físic i, per tant, la seva prioritat passarà a ser una dona hàbil en les tasques de la llar.

Cal destacar, que s'ha pogut veure a través de l'anàlisi dels noticiaris, dones que són instruïdes en funcions extradomèstiques. Per exemple, en la notícia 107B tracta sobre la guerra dels Estats Units i la tasca de les infermeres que atenen als militars que han estat a la guerra. Tal com Moraga (2008) expressa, les dones només treballaven en feines considerades com a extensions de la seva missió social de la criança i la cura de les persones. És per això, que tot i que es pot observar a la dona desenvolupant tasques fora de la llar, aquestes són una continuació del model de dona ideal: la cura de les persones. D'altra banda, cal esmentar que amb la finalitat de treure importància a l'esdeveniment, el noticiari ofereix un missatge a través de la veu en off en el que dona més importància a la vestimenta i l'aspecte físic d'aquestes, que a la tasca que desenvolupen. A més, la veu en off recalca que aquestes són auxiliars de la marina, per tant, es dona a entendre que la implicació de les dones en assumptes de guerra, no només ho són per necessitat sinó que aquestes participaven en tasques auxiliars i pròpies de les dones, com és la cura dels militars.

D'altra banda, a través de l'anàlisi quantitatiu es pot observar que les categories de maternitat i matrimoni, han estat observades amb un 11,11%. Tot i que la maternitat és un tema important per la majoria dels autors, només s'ha pogut analitzar una notícia en la qual es fa referència a la maternitat de forma directa però, cal esmentar que a través d'aquesta única notícia s'ha pogut observar la concepció de dona del règim i la importància de la condició de mare per aquest. Segons Camino (2018), els intel·lectuals i autoritats de l'època, tenien una concepció biologista que determinava les funcions socials dels individus a través del gènere d'aquests. Tenint això en compte, té sentit que tal com indica Martínez (2017), el règim considerés al gènere femení l'ésser reproductor capaç de regenerar el país després de la guerra civil espanyola. En aquesta notícia, la dona és presentada al públic com la guanyadora d'un concurs on en aquest cas, es premia a la millor mestressa de feines domèstiques. Aquesta és presentada fent referència a la maternitat i en específic, s'esmenta que aquesta és mare de quatre fills i dona d'un coronel. Així doncs, el fet que una dona sigui presentada a través de la seva condició de mare i el fet que estigui casada, dóna informació sobre la concepció de dona entesa pel règim. Per tant, des del meu punt de vista, es pot afirmar que s'entenia que la dona només seria una dona completa, i per tant, podia ser premiada o acceptada per l'Estat, si aquesta prenia la decisió de casar-se i consecutivament, de tenir fills.

3.5 Conclusions

En aquest apartat es fa referència a les diferents conclusions que s'han pogut extreure a través de l'estudi i, en concret, a través de l'anàlisi de la presència de la figura de la dona mitjançant el NO-DO durant el primer franquisme.

Per començar, a través de l'elaboració del marc teòric i de l'anàlisi, ha estat possible entendre quina era la funció del NO-DO durant la primera etapa franquista. Cal tenir en compte, que no va ser fins els anys setanta que va arribar la televisió a la majoria de les llars. Per tant, el NO-DO va ser l'única font audiovisual disponible, mitjançant el cinema, que va abastir a totes les capes socials durant el primer franquista, a més, aquest era de visió obligatòria. Així doncs, el NO-DO va significar un vehicle pedagògic i propagandístic essencial de les idees del règim. Tenint en compte aquests aspectes, sí que ha estat possible conèixer a través del NO-DO quins eren els rols de gènere dirigits a la dona durant l'època. Els rols de gènere de la dona fan referència principalment a la cura, ja sigui de la llar o de la família. Aquest fet està relacionat

amb l'abnegació i submissió, que són considerades característiques de la dona ideal que d'alguna forma, faciliten el desenvolupament de la funció de la dona en l'àmbit privat. Així doncs, aquesta es apartada de l'espai públic i, per tant, la seva missió es troba dintre de l'àmbit privat. El fet que la dona no desenvolupi un paper actiu en l'àmbit públic i, per tant laboral, significa que aquesta és totalment dependent de l'home. En definitiva, la missió de la dona és consumir el matrimoni per posteriorment tenir fills i, així, poder cuidar i educar a les noves generacions sota els valors del nacionalcatolicisme.

Cal destacar, que durant l'anàlisi s'ha pogut observar que en la majoria dels casos, les notícies reforcen el model de dona ideal i, per tant, surten pocs contramodels. Aquells casos en que es pot observar un contramodel, és perquè la notícia no és nacional i, per tant, les imatges són les que són. En aquests casos, a través de la veu en off, la informació auditiva condueix la notícia segons el discurs que el règim considera que cal transmetre al receptor.

D'altra banda, la Secció Femenina té un gran protagonisme en el noticiari. En línies generals, el NO-DO reflexa els actes polítics de l'organització, la tasca formativa dirigida a les dones desenvolupava i les activitats esportives que aquesta desenvolupa. Cal tenir en compte, que gairebé totes les notícies que anaven dirigides a les dones, eren protagonitzades per l'organització de la Sección Femenina. Això significa que sense cap dubte, el NO-DO va relacionar l'organització amb el món femení. Però cal esmentar, que el discurs de feminitat que desprèn el NO-DO a través de la Sección Femenina, no acaba de concordar amb el model de dona ideal que el règim intenta transmetre. Per una banda, la propaganda de la Sección Femenina apel·la a la maternitat i la necessitat de la regeneració de la pàtria però, no hi ha una quantitat de notícies considerables que parlin directament i explícitament del concepte de maternitat. D'altra banda, un dels missatges característics del règim i de la Sección Femenina és que aquestes han de desenvolupar la seva missió a través de l'àmbit privat, en contra, l'única oportunitat de tenir certa vida pública és a través de la Sección Femenina.

Així doncs, el NO-DO ha desenvolupat un paper propagandístic alhora que educatiu. Per tant, a través d'aquest és possible analitzar els diferents rols de la dona durant l'època franquista, ja que aquest és un mirall de les idees i/o valors que el règim volia establir. En aquest cas, la Sección Femenina té força protagonisme en el NO-DO, a través del qual amb més o menys contradiccions en el discurs, ha plasmat l'ideal de dona falangista.

Pel que fa a les limitacions del treball i les possibles futures línies de treball, en primer lloc cal esmentar que, l'instrument d'anàlisi ha estat fet per mi i la creació de la categorització ha estat un dels aspectes que més m'han costat durant el desenvolupament del treball. Considero que l'instrument és adequat i permet desenvolupar un anàlisi qualitatiu però, sí que caldria continuar treballant en l'instrument per què aquest fos més robust des d'un punt de vista metodològic.

També, per un tema de limitació en quan a temps, espai i contingut, no ha estat possible que la investigació es basés en la totalitat de documents NO-DO de l'època i, per tant, s'han analitzat només aquelles notícies que comprenen el període estudiat, és a dir, durant la primera etapa del franquisme. Per tant, seria interessant fer un estudi més ampli i així, conèixer l'evolució de diferents aspectes que s'han anat analitzat a l'estudi com per exemple, la vestimenta de les dones al llarg del règim o la pèrdua de poder de l'organització de la Sección Femenina i les conseqüències d'aquest fet en la societat. D'altra banda, l'anàlisi ha estat centrat en la dona, per tant, seria interessant analitzar aquelles notícies on surt la figura de l'home per poder fer comparacions i així, fer segons quines afirmacions amb més arguments. En aquest sentit, es podria analitzar el discurs verbal i la informació visual en l'esport masculí i així, conèixer si la informació audiovisual és semblant a la de la dona o en contra, hi ha diferències.

D'altra banda, seria interessant aprofundir en el paper de la dona en segons quins contextos, com per exemple, analitzar la presència de les dones en l'àmbit laboral, si existia una jerarquia entre les dones, com per exemple, entre la Sección Femenina i el poble o fins i tot, quin rol desenvolupava la dona en les diferents institucions socials en el que era possible que aquesta participés.

Finalment, cal destacar que només s'ha fet un anàlisi d'un tipus de mitjà propagandístic, en aquest cas del NO-DO. Caldria fer un estudi més ampli on es tinguessin en compte altres mitjans propagandístic, com per exemple, les revistes femenines, els llibres escolars dirigits a les dones, els programes de ràdio, els anuncis, la premsa o altres, per poder treure conclusions més generalitzades sobre la dona i el règim.

4. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Aguilar Carrión, I. (2012). La participación activa de la mujer en la Sección Femenina: Su labor cultural (1939-1952). 4, pp.40.

Amador Carretero, M.P. (2010). La sexualidad en el cine español durante el primer franquismo. *Fotocinema*, 1, pp. 3-22.

Araque Hontagas, N. (2009). La formación de maestras durante la primera etapa del Franquismo. *Tendencias pedagógicas*, 14, pp. 117-128.

Area Sacristán, E. (s.d). Teorías psicosociales aplicadas: la teoría de Asch y de Moscovici. *El espía digital*, pp. 6-7.

Blasco Herranz, I. (2005). <<Sección Femenina>> y <<Acción Católica>>: la movilización de las mujeres durante el franquismo. *Gerónimo de Uztariz*, 21, pp. 55-66.

Camino, Rodríguez, A. (2018). Entre el hogar y la profesión: Los manuales de conducta de Francisca Bohigas durante el primer franquismo (1939-1950). *Revista Travessias*, vol. 12, 1, p. 224-242.

Carretero, A. i Ruiz Franco, R. (2006). Las fotografías de los expedientes de familia numerosa del primer franquismo como Fuente de investigación histórica, *ICTMU*, pp. 167-185.

Colldemont, E. (s.d). *Registro de los reportajes y noticias del NO-DO en los que aparece representada la educación (1943-1975)*. ARAEF.

De Dios Fernández, E. (2014). Domesticidad y familia: ambigüedad y contradicción en los modelos de feminidad en el franquismo. *Feminismo/s*, 23, pp. 23-46. DOI: 10.14198/fem.2014.23.02

Díez Fuente, J.M. (1995) República y primer franquismo: la mujer española entre el esplendor y la miseria, (1930-1950). *Alternativas*, 3, pp. 23-40.

Echeverri Dávila, B. (2003) La protección de la infancia: la educación sanitaria de las madres en la postguerra española. *Historia y política: Ideas, procesos y movimientos sociales*, 9, pp. 279-308.

Escolano Benito, A. (2010). Discurso ideológico, modernización técnica y pedagógica crítica durante el Franquismo. *Historia De La Educación*, 8.

Gallego Méndez, T. (1983). *Mujer, Falange y Franquismo*. Madrid, España: Taurus Ediciones.

Gámez Fuentes, M. J. (1997) Una aproximación al discurso franquista sobre la feminidad, *Lectora 3*, pp. 105-116.

García Fernández, M. (2017). Sexualidad y armonía conyugal en la España franquista. Representaciones de género en manuales sexuales y conyugales publicados entre 1946 y 1968. *Ayer*, vol.105, 1, p. 215-238.

Garriga i Andreu, J. (2002). El NO-DO com a font d'estudi del franquisme. *Ponències. Revista del Centre d'estudis de Granollers*, p.177-181.

Gil Pardo, C. (2017). Las noticias cinematográficas en el primer año del NO-DO. *Escenarios del cine histórico*, pp. 1137-1147.

Gómez Nicolau, E. (2012). El destino natural de las mujeres. La legitimación de la violencia de género a través de la prensa sensacionalista del franquismo. *Nóesis*, vol.22, 43, p. 136-159.

González Pérez, T. (2014). Dios, Patria y Hogar. La trilogía en la educación de las mujeres. *Hispania Sacra*, vol. 66, 11, pp. 337-363.

Gutiérrez López, A. (2010). Educación y depuración docente en el primer franquismo. *Temas para la Educación*, 11, pp. 1-19.

Habra, H. (2004). Deconstrucción del tejido mítico franquista. *Espéculo. Revista de estudios literarios*, 28., p. 8.

Hernández Sampietri, R., Fernández Collado C. i Baptista Lucio P. (2006) Metodología de la Investigación. México. Ed. McGraw-Hill Interamericana.

Manrique Arribas, J.C. (2014). Incidencia del ideal de mujer durante el franquismo en el ámbito de la familia y la actividad física. *Feminismo/s*, 23, pp. 47-68.

Manrique Arribas, J.C. (2006). Las profesoras de Educación Física femenina durante el franquismo y el ideal de mujer que se proponía desde Sección Femenina. Análisis de la situación en la provincia de Segovia. (Tesis doctoral inédita). Universidad de Valladolid.

Manrique Arribas, J.C (2007). La familia como medio de inclusión de la mujer en la sociedad franquista. *Hispania Nova*, 7, pp. 1-889.

Manrique Arribas, J.C (2008). *La mujer y la Educación Física durante el franquismo*, Valladolid, España: Universidad de Valladolid.

Martínez Cuesta, F. J. (2017). Maternidad y primer Franquismo. *Revista de Comunicación y Salud*, 7, pp. 151-172.

Mateos, A. R. (2008). *Un franquismo de cine: la imagen política del régimen en el noticiario NO-DO (1943-1959)*. Ediciones Rialp, p. 29

Mejías, L. (1944). El año especial recogido por No-Do. Tres entrevistas y cuatro estaciones". *En Primer Plano*, 168, pp. 27-29.

Moraga García, A. (2008). Notas sobre la situación jurídica de la mujer en el franquismo. *Feminismo/s*, 12, p. 229-252.

Muñoz Ruiz, M.C. (2002). La representación de la imagen de las mujeres en el franquismo a través de la prensa femenina (1955-1970). *Asociación Española de Investigación de Historia de mujeres*. pp. 405-422.

Nielfa Cristobal, G. (2003). *Mujeres y Hombres en la España franquista: Sociedad, economía, política y cultura*, Madrid, España: Universidad Complutense de Madrid.

Ortega Oroz, E. (2014). *Entre el yugo y la flecha. Identidad nacional y de género en la representación cinematográfica de la Sección Femenina*. Universitat Rovira i Virgili, Barcelona, España.

Ortiz Heras, M. (2006). Mujer y dictadura franquista. *Aposta: Revista de ciències socials*, 28, p. 1-26.

Osborne, R. (2012). Mujeres bajo sospecha. Memoria y sexualidad (1930-1980). *RIS*, 3, pp. 689-692.

Palacios Bañuelos, L. (2014). Mujeres de España: su labor asistencial, social y cultural. *La albolafia: Revista de Humanidades y Cultura*, 1, pp. 147-176.

Párraga Pavón, C. (2010). Educación durante el franquismo. *Temas para la educación*, 11, pp. 1-16.

Zapata-Ros, M. (2012). *Teorías y modelos sobre el aprendizaje en entornos conectados y ubicuos*. Universidad de Alcalá, Madrid, España. Recuperat de: <http://eprints.rclis.org/17463/>

Peinado Rodríguez, M. (2012). Enseñando a señoritas y sirvientas. Formación femenina y clasismo en el franquismo. Madrid: Catarata.

Peinado Rodríguez, M. (2016). “Las mujercitas del franquismo”: como enseñar y aprender un modelo de feminidad (1936-1960). *Revista Estudios Feministas*, 1, pp. 281-293.

Peinado Rodríguez, M. (2018). De la invisibilidad al protagonismo. La mujer como objeto de discurso en el NO-DO. *Antropología Experimental*, 18, pp. 5-16.

Peinado Rodríguez, M. i Anta Félez, J.L. (2013). Educar para el matrimonio en femenino: modelos y prácticas en la literatura de postguerra. *Athenea Digital*, vol. 13, 2, pp. 35-46.

Peinado Rodríguez, M. i Anta Félez, J.L. (2009). Entender el modelo de mujer en el franquismo desde la herencia del siglo XIX. *Investigación y género: avance en las distintas áreas del conocimiento*, pp. 973-986.

Pujadas i Martí, et al. (2012). Mujeres y deporte durante el franquismo (1939-1975). Estudio piloto sobre la memoria oral de las deportistas. *Materiales para la historia del deporte*, 10, pp. 1-14.

Rebollo Mesas, P. (2001). El Servicio Social de la mujer de Sección Femenina de la Falange. Su implantación en el medio rural. *Arenal*, pp. 389-411.

Regueillet, A. (2004). Norma sexual y comportamientos cotidianos de los diez primeros años del franquismo: noviazgo y sexualidad. *Hispania*, 218, p. 1027-1042.

Rodríguez López, S. (2002). Mujeres de azul: la imagen femenina del franquismo. *Imagen, cultura y tecnología*, 1, pp. 409-424.

Rodríguez, Ortiz, E. (2018). Vírgenes, madres y doncellas. Ser mujer durante el Franquismo a través del humor gráfico de la Nueva España. *Asparkia*, vol.32, 5, p. 75-93.

Ruiz-Carnicer, M. À. (2013). *Falange: las culturas políticas del fascismo en la España de Franco (1936-1975)*. Zaragoza, España: Institución Fernando el Católico.

Saraúsa, C. i Molinero, C. (2008). Trabajo y niveles de vida en el franquismo. Un estado de cuestión desde una perspectiva de género. *Historia y feminismo*, pp. 1-29.

Scanlon, M. G. (1977). La mujer bajo el franquismo. *Tiempo de Historia*. 7, pp.4-28.

Sevillano Calero, F. (1998). Propaganda y medios de comunicación en el franquismo. *Publicaciones de la Universidad de Alicante*, pp. 1-315.

Simón Alegre, A.I (s.d). Discurso de género en la doctrina de la falange y su vigencia en los primeros años de la transición.

Tranche, R i Sánchez-Biosca, V. (2002). *NO-DO. El tiempo y la memoria*, Cádiz, España: Editorial Cátedra.

Gahete Muñoz, S. (2015). La Sección Femenina de Falange. Discursos y prácticas en Madrid. *Historia y política*, 2, pp. 91-120

Zagalaz Sánchez, M. L. (2001). La educación física femenina durante el franquismo. La Sección femenina. *Apunts. Educación física y deportes*, 65, p. 6-16.

5. ANNEXOS

Taula 5

Anàlisi del NO-DO n.5 (1943).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Uniforme de les integrants de la SF	
Autoritats/Institucions		Basílica, afiliades de la SF, banderes.	Sección Femenina de la FET y la JONS, Pilar Primo de Rivera, actos religiosos.

Taula 6

Anàlisi del NO-DO n.8 (1943).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Dones netejant l'esquí. Banderes, jurament. Dones fent esquí. Pantalons llarg i samarreta mànga llarga. Equís.	Importància del exercici físic, la dona és posseïdora del seu propi cos i músculs, equilibri entre ànima i cos.
Autoritats/Institucions			Sección Femenina, Regiduria Provincial de EF de Barcelona, cuidament de l'educació cultural i esportiva femenina.

Taula 7

Anàlisi del NO-DO n.8 (1943).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme		
	Aspecte físic	Dones modelant en una passarel·la, homes i dones en públic. Vestits elegants	Elegància femenina. Sospitosa alarma dels pares i els marits.
	Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat		
	Matrimoni		
	Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica		
	Formació moral i política		
	Activitat física		
	Uniformes		
	Equipació esportiva		
Autoritats/Institucions			

Taula 8

Anàlisi del NO-DO n.17 (1943).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Salutació alçant la mà. Dones ballant delicadament, fent activitats d'equilibri. Samarretes de màniga curta sense escot i faldilles llargues. Pilota de bàsquet.	Campionat, jocs educatius, gimnàstica rítmica, dansa
Autoritats/Institucions			Clausura campionats de gimnàstica de SF, els premis son donats pel Ministro de Educación Nacional, del de Agricultura i Pilar Primo de Rivera.

Taula 9

Anàlisi del NO-DO n.27A (1943).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Dones fan exercici amb pantalons per sobre del genoll, samarreta de màniga curta.	Les camarades han seguit les ensenyances d'EF, classes de gimnàstica, d'arbitratge i de joc, excel·lent destament
Autoritats/Institucions			Sección Femenina, Curso Nacional de Instructoras de Baloncesto.

Taula 10

Anàlisi del NO-DO n.27A (1943).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme		
	Aspecte físic	Dones amb vestits i faldilles per sota dels genolls, samarretes sense escot i de màniga curta.	Elegància femenina tipus de vestit, moda d'estiu, Espanya no està subjecta a la servitud de la moda estrangera.
Funcions de la dona ideal	Puresa		
	Maternitat		
	Matrimoni		
Educació dirigida a la dona	Cuidadora		
	Formació tècnica		
	Formació moral i política		
	Activitat física		
	Uniformes		
Autoritats/Institucions	Equipació esportiva		

Taula 11

Anàlisi del NO-DO n.32A (1943).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Vestimenta Equipació esportiva	Alçament de les banderes, símbols religiosos, reverència a la creu, noies per la muntanya. Faldilles llargues i samarreta amb coll de camisa. Uniforme Frente de Juventudes.	Ideari Falange Exercici físic sa
Autoritats/Institucions			Frente de Juventudes, Campamentos Femeninos.

Taula 12

Anàlisi del NO-DO n.37B (1943).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Dones fent feines en el camp, professora ensenyant a les camarades, dones cosint mentre somriuen. Uniforme de la SF.	Leccions sobre agricultura, puericultura, funicultura, ensenyar pels caseriu i llogarets als pagesos les nocions apreses. Consigna falangista: augmentar l'índex de vida en el camp.
Autoritats/Institucions			Sección Femenina Granja Escuela, Instructoras Hogares Rurales

Taula 13

Anàlisi del NO-DO n.39A (1943).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa	Cuidadores fent senyals religioses als nens.	
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora	Dones cuidant dels nens	
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Uniforme de la SF	
Autoritats/Institucions			Auxilio Social, contra el fred, gana, misèria, protecció a la infància desvalguda, vigilància a la salut dels nens, instrucció religiosa, pau i alegria, gimnàstica.

Taula 14

Anàlisi del NO-DO n.53 A (1944).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica	Dones fent el menjar en el camp, fent feines camperoles, cuidant als nens.	Ensinistrament i vida camperola, a disposició de les llars camperoles per ajudar i fer assistència.
	Formació moral i política		Deure complert.
	Activitat física	Activitats física a la muntanya.	Sana instrucció i contacte directe amb la naturalesa.
	Uniformes		
	Equipació esportiva	Pantalons curts i faldilles llargues els dos per sobre dels genolls.	
Autoritats/Institucions			

Taula 15

Anàlisi del NO-DO n.72A (1944).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Salutació franquista. Pantalons-faldilla per sota dels genolls i samarreta de màniga curta per fer esport, porteries, pilota de bàsquet, balonmano, stick hoquei.	Hoquei femení, balonmano.
Autoritats/Institucions			SEU, Secretario General del SEU.

Taula 16

Anàlisi del NO-DO n.81B (1944).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Uniformes de la SF.	
Autoritats/Institucions			Francisco Franco, SF. acollida, homenatge, lleialtat a Franco, Franco posa la medalla a les dones.

Taula 17

Anàlisi del NO-DO n.106B (1945).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Dones escoltant a la professora fent classes. Dones fent exercici i ballant. Uniforme de l'organització femenina alemana. Pantalons molt curts (pla general)	Instrucció en els curssets per proveir les Jefaturas del Servicio del Trabajo del RAE (Alemanya), ensenyança teòrica i pràctiques, plenes de responsabilitat, organització i labor de la llar Exercici físic, danses rítmiques.
Autoritats/Institucions			

Taula 18

Anàlisi del NO-DO n.107B (1945).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme		
	Aspecte físic	Dones parlant mentre riuen, plans on es pot observar la vestimenta, primers plans a les dones.	Les dones llueixen els seus vestits durant el descans, vestits per hivern i per estiu.
Funcions de la dona ideal	Puresa		
	Maternitat		
	Matrimoni		
Educació dirigida a la dona	Cuidadora	Dones arriben en vaixell on estan els militars que han estat en guerra.	Auxiliars de la marina, dones infermeres, eficaces missions en l'exèrcit.
	Formació tècnica		
Autoritats/Institucions	Formació moral i política		
	Activitat física		
	Vestimenta	Vestits sense escot i pel genoll.	
	Equipació esportiva		

Taula 19

Anàlisi del NO-DO n.111B (1945).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Dones ballant. Faldilles llargues.	Exhibició de balls, tradició del folklore nacional
Autoritats/Institucions		Conjunt de camarades junt a Pilar Primo de Rivera assisteixen a les diferents activitats.	Consejo Nacional Sección Femenina, Pilar Primo de Rivera

Taula 20

Anàlisi del NO-DO n.127B (1945).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Dones escoltant classes de cuina, classe donada per un professor Dones somrient	Classes de cuina pràctica Futura mestressa, bona mestressa de casa, dona responsable de la cuina
Autoritats/Institucions			Instituto de Cultura para la mujer de la Sección Femenina.

Taula 21

Anàlisi del NO-DO n.438A (1951).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Dones cuidant del conreu i del bestiar. Uniforme de la SF.	
Autoritats/Institucions		El Cap d'Estat revistant les instal·lacions.	Inauguració de l'Escuela Mayor de Orientación Rural, Sección Femenina, Francisco Franco, Catedra Ambulante.

Taula 22

Anàlisi del NO-DO n.474B (1952).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Nenes fent exercici, dones ballant Uniforme de la SF. Vestits de ball flamenc.	Dones afiliades fan mostres de gimnàstica, excel·lent preparació física, cors y danses, mostrari de balls andalusos.
Autoritats/Institucions			Congreso Nacional Sección Femenina, Pilar Primo de Rivera.

Taula 23

Anàlisi del NO-DO n.523A (1953).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme	Símbols religiosos	Acció catòlica, exemplaritat, fe i honor, heroisme, virtuosisme
	Aspecte físic	Vestits de màniga llarga i faldilles llargues.	
	Puresa	Vestits blancs	Exaltació de la puresa
Funcions de la dona ideal	Maternitat		
	Matrimoni		
	Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica		
	Formació moral i política		
	Activitat física		
	Uniformes		
	Equipació esportiva		
Autoritats/Institucions		Autoritats religioses	

Taula 24

Anàlisi del NO-DO n.551A (1953).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Dones cosint i fent activitats artesanes Dones fent exercici	Les dones han tornat l'art popular i artesanía a Espanya. Feminisme, dignitat social i moral. No funcions extradomestiques per les dones, identificació dones amb els cristians.
Autoriats/Institucions			Escuela Nacional de Instructoras de Juventudes, afiliadas de la Sección Femenina, lección de Jose Antonio

Taula 25

Anàlisi del NO-DO n.577B (1954).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora	Nens en braços de les dones.	Porten regals als nens que es troben acollits en institució benèfica.
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Edifici religiós, art que representa moment històric de la creuada. Uniforme de la SF.	La delegada de la SF diu que cal organització educativa nacional, corona de llorer en el nínxol d'una autoritat militar, sacrifici per la creuada.
Autoritats/Institucions			Consejo Nacional SF, delegades i afiliades, Pilar Primo de Rivera

Taula 26

Anàlisi del NO-DO n.606B (1954).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica	Dones donant classes a dones i els seus infants.	Demostració pràctica d'higiene, creació de formatge, adobar pells, professores de la SF.
	Formació moral, política i religiosa	Dona ensenyant ritual religiós als infants.	Ensenyança de rituals religiosos.
	Activitat física	Dones dirigint activitats d'exercici físic	Cultura física en la naturalesa
	Uniformes Equipació esportiva	Uniforme de la SF.	
Autoritats/Institucions			Catedra Ambulante, esfuerzo del Estado Español per portar les instruccions i benestar a les zones apartades

Taula 27

Anàlisi del NO-DO n.649 (1955).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Dones atenent als homes que els hi ensenyen, dones fent tirs. Uniformes	Educació militar a les dones a Formosa, obedients als instructors, les dones poden adquirir el grau d'oficials Uniformes militars.
Autoritats/Institucions			

Taula 28

Anàlisi del NO-DO n.676A (1955).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme		
	Aspecte físic		
	Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat		
	Matrimoni		
	Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica	Professora ensenyant a fer ornament nadalenc, dona donant classes de cuina, dones decorant menjador.	Preparació de llar per nadal, lliçons pràctiques de cuina, destrament ornamental.
	Formació moral i política	Símbols i autoritats religioses.	Preparació pel nadal, dones cantant nadales.
	Activitat física		
	Uniformes	Uniforme de la SF.	
	Equipació esportiva		
Autoritats/Institucions			Escuela del Hogar SF

Taula 29

Anàlisi del NO-DO n.682A (1956).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Banderes, autoritats del Movimiento. Uniformes de la SF.	La delegada indica que cal projectar-se especialment en les universitàries, fidelitat.
Autoritats/Institucions			Consejo Nacional de la SF, SF funció admirable i eficaç, secretaries de l'organització

Taula 30

Anàlisi del NO-DO n.709A (1956).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme Aspecte físic Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat Matrimoni Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica Formació moral i política Activitat física Uniformes Equipació esportiva	Nen pentinant a nena, nenes passejant junt als germans, germà besa a la guanyadora.	Obligació dels germans de cuidar de les seves germanes, nenes opten al premi de bellesa, el germà de la nena guanyadora orgullós.
Autoritats/Institucions			

Taula 31

Anàlisi del NO-DO n.751A (1957).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme		
	Aspecte físic	Vestits amb falces llargues i molt vistoses. Espatlles a l'aire i escot bastant a la vista.	Importància a l'aspecte físic però més el talent en feines domèstiques
	Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat		Referència a la maternitat, mare de 4 fills.
	Matrimoni		Referència al seu marit, dona d'un coronel.
	Cuidadora		Premi a la millor mestressa.
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica		
	Formació moral i política		
	Activitat física		
	Uniformes		
	Equipació esportiva		
Autoritats/Institucions			

Taula 32

Anàlisi del NO-DO n.814A (1958).

Dimensions	Categories	Informació visual	Informació auditiva
Característiques de la dona ideal	Espiritualitat i nacionalisme		
	Aspecte físic	Dones amb vestits per sota del genoll i amb tirants, escot, vestits elegants.	
	Puresa		
Funcions de la dona ideal	Maternitat		
	Matrimoni		
	Cuidadora		
Educació dirigida a la dona	Formació tècnica		
	Formació moral i política		
	Activitat física		
	Uniformes		
	Equipació esportiva		
Concentració d'autoritats			

